



# Pregled postojećeg stanja u oblasti medijatorske profesije

## Medijacija za Rome – WP2 : Analiza konteksta

24/06/2014

Centre de Médiation des Gens du Voyage et des Roms en Wallonie

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein



Lifelong  
Learning  
Programme

## SADRŽAJ

### Društvena i interkulturalna medijacija: Teorijski pristup

UVOD .....	6
SOCIJALNA (DRUŠTVENA) MEDIJACIJA.....	6
KONTEKSTUALIZACIJA NASTANKA I RAZVOJA SOCIJALNE MEDIJACIJE.....	7
NOVI KONCEPT DRŽAVLJANTSTVA .....	7
DE-INSTITUCIONALIZACIJA .....	7
URBANA REGENARAIJA: POTRAGA ZA NOVIM MODELIMA PARTICIPACIJE .....	8
TRI GLAVNE LOGIKE DRUŠTVENE MEDIJACIJE .....	8
TRI FORME SOCIJALNE MEDIJACIJE .....	10
DEFINISANJE SOCIJALNE MEDIJACIJE .....	11
ROMSKA MEDIJACIJA .....	12
REČ O INTERKULTURALNOJ MEDIJACIJI .....	12
KONTEKSTUALIZACIJE POTREBE ZA MEDIJACIJOM .....	13
ROMSKI MEDIJATORI.....	14
ULOGA .....	14
PROFIL MEDIJATORA .....	14
VIŠESTRUKOST POJMOVA I POLOŽAJA.....	15
TRENING PROJEKTI ZA ROMSKE MEDIJATORE .....	16
MEĐUNARODNI PROJEKAT: ROMED.....	16
NACIONALNI PROJEKTI .....	17

PROJEKTI ROMSKE MEDIJACIJE .....	19
PITANJE JAVNOG ZASTUPANJA .....	21
DOKUMENTI I REFERENCE.....	22
UVOD.....	24
MEDIJACIJA: Broj medijatora, oblasti medijacije i finansiranje .....	24
JAVNI SEKTOR.....	24
<b>NVO I ROMSKA UDRUŽENJA .....</b>	<b>27</b>
<b>SUBVENCije I MERE .....</b>	<b>28</b>
ZA ZAPOSŁJAVANJE ROMSKIH MEDIJATORA .....	28
ZA OBUKU ROMSKIH MEDIJATORA.....	29
ZA INFORMISANJE I POVEĆANJE DOSTUPNOSTI.....	31
ZVANIČNO PREPOZNAVANJE MEDIJATORA NA NACIONALNOM NIVOU.....	32
PROFESIJA MEDIJATORA .....	32
<b>UČEŠĆE U EVROPSKIM PROJEKTIMA .....</b>	<b>34</b>
ZAKLJUČCI.....	35
<b>SPECIJALIZACIJA ILI INTERDISCIPLINARNI PRISTUP? .....</b>	<b>35</b>
<b>VOLONTERSKA MEDIJACIJA.....</b>	<b>35</b>
<b>JAVNI ILI NVO ZAPOSLENI?.....</b>	<b>36</b>
UVOD.....	39
PROFIL MEDIJATORA .....	39
UZRAST, POL, PRIPADNOST .....	39
OBRAZOVANJE.....	41
ISKUSTVO U RADU .....	43

TRENINZI: ROMED I DRUGI.....	43
INTERKULTURALNA MEDIJACIJA .....	45
MESTO intervencije .....	45
OBLASTI MEDIJACIJE.....	46
ITALIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI) .....	48
BELGIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI).....	48
ŠPANIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI) .....	49
RUMUNIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI) .....	49
SRBIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI).....	49
POSLODAVCI.....	50
ANALITIČKE NAPOMENE .....	51
INTERDISCIPLINARNOST .....	51
SPECIFIČAN FOKUS .....	51
PRIRODNI MEDIJATORI / MEDIJATORI VOLONTERI .....	52
POTREBE MEDIJATORA.....	53
PRILOG: GRAFIČKI I PROCENTUALNI PRIKAZ.....	55
TRENING KAKO BI POSTALI MEDIJATORI.....	55
PREPOZNAVANJE STATUSA MEDIJATORA.....	56
ODRŽIVOST MEDIJACIJE KAO PROFESIJE.....	57
GARANTOVANJE NEUTRALNOSTI MEDIJATORA .....	58
KONTINUIRANA OBUKA / SUPERVIZIJA U INTERKULTURALNOJ MEDIAJCII.....	59
LOGISTIČKE POTREBE .....	60

MOGUĆNOST PROMOVISANJA VAŠEG RADA U JAVNOM SEKTORU .....	61
MOGUĆNOST PROMOVISANJA VAŠEG RADA U ROMSKOJ ZAJEDNICA .....	62
DRUGE POTREBE .....	63

# DRUŠTVENA I INTERKULTURALNA MEDIAJCIJA

TEORIJSKI PRISTUP

## UVOD

Medijacija je ne tako davno postala važan predmet istraživanja zbog toga što predstavlja čitav niz novih praksi koje su u ekspanziji u čitavoj Evropi. Međutim, čini se da ovaj evropski trend pokriva mnoštvo različitih razumevanja, pristupa i ciljeva. Logika i metod medijacije čini se da umnogome zavisi od nacionalnog konteksta i političke kulture. Prema tome, šta je tačno medijacija? Ovaj dokument je prvi pokušaj da se odrede temeljni principi medijacije i načini pristupa ovoj temi. Ambicija jeste da se rezimiraju različiti naučni pristupi u nastojanju da kreira osnovna teorijska podrška koja bi se pokazala korisnom za dalje definisanje stanje medijacije u Evropi.

Drugi deo će se bliže fokusirati na pojam socijalne (društvene) medijacije. Konkretizovaće se njegov nastanak u post-industrijskim društvima. Nakon toga ćemo identifikovati tri glavne uloge društvenog medijacije, uz njena tri glavna oblika. Nakon toga, bavićemo se postojećim pokušajima definisanja društveno medijacije. Poslednja tačka ovog dela će razmotriti preporuke eksperata za unapređenje socijalne medijacije.

## SOCIJALNA (DRUŠTVENA) MEDIJACIJA

U septembru 2000. godine, u Kreteju (Creteil, Francuska) je organizovan seminar međuresorne Delegacije u okviru francuskog predsedavanja Evropskom unijom. Ovaj seminar je trebalo da odgovori i podstakne brzi razvoj prakse društveno medijacije širom Evrope. Ishodi seminara koji su prikupljeni u sintezi izveštaja se u velikoj meri odnose i na ovaj dokument.

Pre seminara, tri istraživača Bueno (Buono), Tice (Tietze) i Poli (Poli) su istraživali i upoređivali stanje medijacije u Evropi pod nadzorom Vievorke (Wieworka) (1999). Njihova ambicija je bila da obezbede širok i detaljan izveštaj o društvenoj medijaciji u Evropi. Njihove teorijske postavke i nalazi će biti razmatrani u poglavljima o socijalnoj medijaciji.

## KONTEKSTUALIZACIJA NASTANKA I RAZVOJA SOCIJALNE MEDIJACIJE

Za početak, važno je da staviti prikaz i razvoj društvene medijacije u širi kontekst. Ovo poglavlje razmatra osnovne društvene, kulturne i političke promene karakteristične za post-industrijska društva. Ove promene, trenutno zahtevaju značajno društveno obnavljanje gde se socijalna medijacija pojavljuje kao novi modalitet tretmana socijalnih i kulturnih sukoba.

### NOVI KONCEPT DRŽAVLJANTSTVA

U Kreteju (2000) su stvaranje i nastavak proširenja Evrope predstavljeni kao modifikacije koje su u velikoj meri doprinele deregulaciji Države i do promene naše percepcije građanstva. Zaista, poslednje ekonomske promene i smanjenje nacionalne kohezije nisu lišene posledica: one osporavaju nacionalne granice i približavaju ili ojačavaju transnacionalnu dimenziju društvenih odnosa. Državljanstvo se više ne definiše isključivo po nacionalnosti. Ono je dovedeno do nadnacionalnog nivoa sa pojavom evropskog državljanstva, koji - kao što ćemo dalje otkriti – dovodi do pokušaja njegovog „povlačenja“ na lokalnom nivou.

### DE-INSTITUCIONALIZACIJA

Pomenute promene imale su ključne efekte u zemljama Evrope, posebno u destabilizaciji javnih institucija., Evropa se, izlazeći iz industrijske ere, suočila sa intenzivnom krizom svojih institucija, jer su njeni gradovi gubili na socijalnoj i ekonomskoj koheziji.

Ovaj period je karakterisao rast socio-ekonomskih i kulturnih razlika među evropskim stanovništvom. Istovremeno, rastao je problem socijalne isključenosti i dolazi do pojave modernog individualizma. Proizvodnja i privredni potencijali više nisu u srcu društvenih odnosa. Štaviše, sve zavisi od nečijeg pristupa informacionim i komunikacionim strukturama. Kao što predlažu Dibet (Dubet) i Lapejroni (Lapeyronnie) (1992), jezgro socijalnih problema se prebacilo iz fabrika u gradove. Većina evropskih zemalja suočavaju se sa takvim transformacijama uglavnom prevodjenjem u formu urbane regeneracije.

Pojava de-institucionalizacije može se opisati na sledeći način: "U tom kontekstu, približavanje Drugom zahteva mere predostrožnosti koje nisu bile neophodne u ideji zajedništva i opštih pravila uspostavljenih i prinuđenih od strane jakih institucija. Bez ovih



obeležja, anksioznost može postati jedinstvena veza između pojedinaca i grupa. Kako onda možemo izgraditi zajednički jezik koji ide dalje od jednostavnog izbegavanja uopštenog u sukob "svi protiv svih"?<sup>1</sup>

#### URBANA REGENARAIJA: POTRAGA ZA NOVIM MODELIMA PARTICIPACIJE

Svrha društvene medijacije: "Od tada, socijalna medijacija može se smatrati pokušajem da se norme građanskog društva uključe u proces ličnog i kolektivnog „spajanja“ unutar grada".

Drugim rečima, transformacija evropskih država trenutno rezultira u opštim pokušajima da se razvije jače učešće u urbanom životu zajednice na lokalnom nivou i povećanju višestrukih očekivanja od demokratske obnove i aktivnije participacije. Ove promene su takođe da dovele do pojave nove vizije društvenog organizovanja, i idu u paru sa pojmom "urbane uprave". U urbanim upravama društvena akcija se više posmatra u smislu metoda i sredstava, nego u smislu rezultata. U ovom kontekstu fragmentacije i specijalizacije javnih politika i usluga socijalna medijacija se trenutno razvija u Evropi i sa razmišljanjima o građanskom učešću i razvojem novih partnerstava. Sučeljavanjem politike i civilnog društva, socijalne medijacija nudi zanimljivi novi konceptualni okvir koji se koristi za razmišljanje i redefinisane demokratske participacije.

Širenje prakse društvene medijacije ukazuje na novu jaku implikaciju značenje civilnog društva (stanovništva, organizacija, volontera) u svakodnevnom funkcionisanju zajednice. Razvoj društvene medijacije svedoči da postoji volja za ublažavanjem tenzija svojstvenih urbanom životu na način koji je izgrađen na principu bliskosti i odgovornosti, kao osnove i pokretača demokratskih sistema.

#### TRI GLAVNE LOGIKE DRUŠTVENE MEDIJACIJE

U sadašnjem kontekstu, socijalna medijacija cilja tri tačke: institucije, društvenu isključenost i upravljanje razlikama.

---

<sup>1</sup> Wiewiorka 1999 (str. 29)

Prvo, kao što je rečeno, urbane regeneracije dolazi zajedno sa krizom institucija i intervencijama Evrope, država i gradova, u partnerstvu koje sadrži medijaciju unutar političkih struktura. Svi slojevi javnih politika moraju, prema tome, da se uzmu u obzir u odgovarajućoj analizi lokalne medijacije.

Drugo, socijalna isključenost: grad je oblast u kojoj se neki ljudi bore sa njihovom nemogućnošću da se integrišu, dok drugi imaju iskustvo postepenog isključivanja iz društva kad se njihov status polako spušta na društvenoj lestvici. Ovi uslovi predstavljaju plodno tlo za rasizam. Socijalna medijacija je glavni alat za strategiju protiv isključenosti i ksenofobije.

Treće, stalno povećanje migracionih tokova zahteva da gradovi nauče kako da se nose sa sve većim kulturnim razlikama i obezbede koegzistenciju na svojim ulicama. Oni takođe moraju da smisle način kako da osiguraju lokalnu pripadnost i učešće za populacije migranata.

Na tragu Gilaum - Hofmana (Guillaume-Hofnung) (1995) i Vieviorke (1999) umesnije naglašavamo razliku između "medijacije razlika" i "medijacije konflikata". U slučaju marginalizovanih grupa ili pojedinaca na primer, socijalna medijacija se može baviti upravljanjem razlikama: ona se onda koristi za kreiranje društvenih veza, okretanjem različitosti, isključivanja i izolacije u odnos ili čak u društveni sukob kako bi se dodatno integrisali pojedinci ili grupa u društvu. Ali, u drugim slučajevima, socijalna medijacija se direktno bavi rešavanjem konflikata, pokušavajući da ih reši kroz pregovore i konsenzus. Socijalna medijacija time omogućava da se određeni socijalni problemi okrenu u sukobe, i da donesu mogućnost pregovora. Može se reći da medijacija dozvoljava prelazak iz različitosti u spor, a zatim iz spora u pregovore.

Takođe možemo potvrditi ovu hipotezu pretpostavkom da socijalna medijacija prati transformaciju urbanog života u tri osnovna domena: komunikacija, društvene veze i sukobi. Prvo, socijalna medijacija promovise komunikaciju u društvu i na taj način olakšava koegzistenciju različitih kategorija. Na taj način, socijalna medijacija favorizuje socijalnu integraciju, kao i razvoj međusobnog razumevanja društvenih odnose među ljudima i između društvenih ili kulturnih grupa. Ovo očigledno stimuliše kreiranje odgovora i rešenja u slučajevima konflikata ili napetosti. Ovi odgovori mogu uključivati implikacije lokalnih i

regionalnih vlasti, ali i društva u celini. Učenje društvene medijacije uči građane i institucije upravljanju razlikama na način koji sprečava nasilje i pozitivno rekonstituiše društvene veze.

### TRI FORME SOCIJALNE MEDIJACIJE

Godine 1997, Mace (Macé) razlikuje tri domena posredovanja.

Prvi, medijacija u cilju pomirenja i rešavanja sukoba u oblasti prava, bilo da se radi o privatnim ili javnim sudskim sporovima.

Drugi, medijacija koja cilja teškoće koje se javljaju između javnih službi ili institucija i njihovih korisnika. Ovde medijacije nije toliko u službi mirenja, već više u službi usaglašavanja jedne od strana pravilima i standardima, odnosno uslugama.

Treći, medijacija može da se odnosi i na vaninstitucionalne inicijative, čiji je cilj regulisanje konflikata kroz stvaranje novih društvenih normi.

Prema Vieviorki, medijacija može imati tri glavne forme. Prvo, to može biti pokušaj da se reši međuljudski ili društveni sukob: u pravnom polju, socijalna medijacija može zameniti sudski postupak ili može biti jedno od rešenja. Socijalna medijacija ovde omogućava socijalne i obrazovne refleksije koje mogu da pomognu sprečavanje recidiva ili poboljšanje socio-ekonomskih. U građanskom društvu, socijalna medijacija se mnogo zahteva jer naši društveni odnosi - čak i privatni - postaju sve više i više podložni oceni i više se ne fiksiraju za tradicionalne institucije (porodica) ili norme. Socijalna medijacija onda omogućava čisti dijalog i slušanje između pojedinaca u brizi za bolji suživot.

Drugo, socijalna medijacija može biti pokušaj da se obnove tipovi demokratske participacije: države zapošljavaju medijatore da promovišu obnovu odnosa između države i društva. Ona ohrabruje ljude da preduzmu lokalne građanske akcije. Mnogi projekti razvijaju građansku participaciju, bilo u političkim ili administrativnim odlukama, ili lokalnim građanskim akcijama.

Treće, socijalna medijacija može imati oblik učenja na više nivoa: kada društvena medijacija omogućava prenos informacija i znanja i kada postoji korist obostranog razumevanja. To može imati moć da promeni način na koji jedna osoba gleda na drugu osobu ili instituciju.

Preciznije, to može sprečiti ili baviti se i aktuelnim pitanjima, kao što su porast rasizma i nasilja. Ova poslednja stavka se posebno odnosi prostore socijalizacije kao što su preovlađujuće oblasti školske medijacije. Škola je široko prihvaćena kao institucija građanske socijalizacije. Ona okuplja različite uloge socijalne integracije, koje socijalno medijacija pokušava da eliminiše (nasilje, rasizam, neuspeh, itd).

Sumirajući, može se reći da postoji mnoštvo razumevanja uloge, domena i prakse društvene medijacije. Globalno, socijalna posredovanje se percipira kao rješenje za nasilje i osećanje nesigurnosti u gradu. Međutim, shvatanje iza ovih pojmova i njihovih uloga može da varira od zemlje do zemlje. Sredstva i učesnici društvene medijacije takođe dosta variraju u zavisnosti od nacionalnih normi.

Jedan od načina da se objasne međunarodne varijacije u logici i obrascima datih društvenoj medijaciji je da se tri nivoa prikazana gore (institucije, socijalna isključenost i upravljanje razlikama) kombinuju sa tri oblika posredovanja (rešavanje konflikata, poboljšavanje demokratskog učešća, građansko učenje), kojima se pridaje više ili manje značaja u zavisnosti od nacionalnog konteksta.

Na primer, u nekim zemljama, naglasak je na posredovanju u kolektivnom nivou, u drugima na individualnom nivou, u zavisnosti od preovlađujućeg konteksta. Ovaj "medijacijski spektar" omogućava nam da prihvatimo heterogenost društvene medijacije.

#### DEFINISANJE SOCIJALNE MEDIJACIJE

*"Socijalna medijacija je proces stvaranja i reparacije društvenih veza i regulacije konflikata u svakodnevnom životu, kroz pokušaje nepristrasnih i nezavisnih trećih lica, kroz organizovanje razmene između ljudi ili institucija, kako bi se pomoglo unapređenje odnosa ili rešavanje stalnih konflikata između njih".*

*Socijalna medijacija tako ima za cilj bolju životnu koegzistenciju ljudi, kao i poboljšanje prosečnog kvaliteta života i pristup pravdi. Na individualnom nivou, rečeno je da je socijalna medijacija mora doprineti rastu autonomije, kapaciteta i osnaživanja građana. Pored toga, socijalna medijacija mora nužno prihvatiti vrednost ljudskih prava.*

*Mora se reći da pojam "nepriistrasnog i nezavisnog trećeg lica" treba dovesti u rezonanci sa koncepcijama Vieviorke(1999), koji smatra da posrednik ne može biti neutralan. On se poziva na Macea (1998) da tvrdi da je medijacija istovremeno poseban oblik prevoda i izgradnje društvene stvarnosti i prostor oprečnih tumačenja.*

*Još jedno definisanje principa socijalne medijacije se zasniva na međusobnoj i slobodnoj voljom stranaka. U bilo kom trenutku, moguće je razmotriti ovaj pristanak i napustiti ga. Posrednik olakšava put do rešenja, ali ni na koji način ga ne nameće. Posrednik je obavezan da poštuje poverljivost informacije sakupljene u medijaciji i da ih koristi samo uz saglasnost stranaka.*

## ROMSKA MEDIJACIJA

### REČ O INTERKULTURALNOJ MEDIJACIJI

Medijacija je poseban oblik društvenog posredovanja. Ona promovise integraciju stanovništva osiromašenih socijalno, ekonomski ili kulturno. Ona takođe ima za cilj rešavanje sukoba koji proizilaze iz zajedničkog života ljudi koji zauzimaju različita kulturna ili verska uverenja i tradiciju. Globalno, može se reći da interkulturalni medijatori funkcionišu kao posrednici između institucija i grupa različitog socio-kulturnog porekla. Ponovo treba naglasiti, razlike između zemalja su značajne, bilo u smislu udela, domena ili metoda. To zavisi, na primer, od istorijskog odnosa koji jedan narod ima prema multikulturalizmu, i od toga da li ili ne priznaje duboke društvene i kulturne podele koje se javljaju u gradovima. Situacija i evolucija interkulturalne medijacije takođe se oslanja i na priznavanje kulturoloških aktera i medijatora.

Medijacija pokušava da osigura efikasnu komunikaciju između stranaka. U nekim slučajevima, uloga interkulturalnog medijatora je da informiše širu društvenu javnost o društveno-kulturnim razlikama u cilju osiguranja prave jednakosti. U drugim slučajevima, oni informišu migrante ili druge segregirane društvene grupe o svojim dužnostima, pravima i obavezama. Ovde je cilj da budu svesni informacija kojima jedva da imaju pristup, kako bi se dodatno olakšala njihova društveno-ekonomska integracija u sistem.

Naredne stranice će se fokusirati na pojašnjenje specifičnosti vezanih za određenu oblast interkulturalne medijacije - romske medijacije.

Medijacija u romskim zajednicama je pristup koji je dokazao svoju efikasnost i koristi se godinama, u evropskim zemljama ponekad i decenijama. Njen položaj je posebno dinamičan jer sve više zemalja usvoja ovu strategiju i proširuje njegovu upotrebu. Iako je prvi put usvojena od strane NVO, angažovanje romskih medijatora i asistenata iz romske zajednice je u porastu u svim oblastima (obrazovanju, zdravstvu, zapošljavanju, ...). Ipak, videćemo da se shvatanja i koncepti iza termina romske medijacije veoma razlikuju. Postoje razlike unutar i između zemalja u vezi sa terminologijom romskog interkulturalnog rada i kvalifikacija koje on zahteva u vezi sa specifičnim potrebama i okolnostima postojanja romskih zajednica.

Mi ćemo pružiti uvid u ulogu romskog medijatora, u glavne metode i potrebe romske medijacije, kao i na lekcije koje se mogu naučiti iz iskustva u evropskim zemljama. Pošto je put romske medijacije u širem okviru interkulturalne medijacije, dodatne informacije o interkulturalnoj medijaciji i medijatorima će biti date kroz naredne stranice.

#### KONTEKSTUALIZACIJE POTREBE ZA MEDIJACIJOM

Porast potrebe za romskom medijacijom može lako da se objasni izuzetno lošim uslovima života romskih zajednica širom Evrope. Povelja o pravima Roma, koju je objavio ERTF (European Roma and Travelers Forum) u 2009. godini je dokument koji pomaže istorijskoj kontekstualizaciju društveno-ekonomskog siromaštva Roma.

Prvi deo dokumenta prikazuje istoriju diskriminacije i lošeg tretmana kroz koje romske zajednice prolaze kroz vekove. To ilustruje opšte loše uslovi života Roma koji su su osuđeni da žive u okolnostima odsustva odgovornosti nacionalnih država namernim nemarom.

U drugom delu, autori Povelje traže svoja prava. U ime "Mi, Romi", traže od svih država članica garanciju za ravnopravan pristup svim ljudskim, građanskim i javnim pravima, kroz efikasno sprovođenje zakona. Tačnije, oni traže pravo na samoopredeljenje, na demokratsku i proporcionalnu zastupljenost i na implikaciju Roma na regionalnim, nacionalnim i evropskim nivoima odlučivanja. Oni zahtevaju da države preduzmu mere da ih zaštite od bilo kakve vrste nasilja, segregacije, mržnje, ili pokušaja asimilacije. U skladu sa ovim poslednjim,

oni žele da osiguraju zaštitu svoje kulture kroz priznavanje romskog kao živog evropskog jezika, putem stvaranja sopstvenih medija i promocije romske kulture u školskim programima. Autori Povelje suprotstavljaju se kratkoročnim projektima i zahtevaju finansijsku podršku država i čitave Evrope, za formiranje nezavisnog civilnog društva Roma. Oni proglašavaju romsku zajednicu kao "nacionalna manjinu u Evropi koji nema sopstvenu državu ili zahtev za svojom državom" (čl 4, str 6.).

## ROMSKI MEDIJATORI

### ULOGA

Interkulturalni medijatori u Evropi stvaraju interakciju između dve strane i garantuju efikasan prenos informacija između njih. Oni posreduju potencijalne sukobe i podstiču učešće dve stranke u dijalogu čiji je cilj konsenzus ili poboljšanje postojećeg stanja. Interkulturalni medijatori podržavaju vrednosti multikulturalizma, inkluzije i jednakih mogućnosti. Preciznije, oni pokušavaju da učine javne usluge dostupnijima obespravljenim manjinama: zdravstvo, zapošljavanje, pravdu, administraciju, i u slučaju Roma, veliki deo napora ide u obrazovanje.

Međutim, mora se reći da bez obzira na čemu je fokus romskih medijatora su u okviru posebnih programa, iskustvo je pokazalo zahtev za fleksibilnost i prilagođavanja lokalnim potrebama: često se njihove dužnosti protežu van zadataka predviđenih ugovorom.

### PROFIL MEDIJATORA

Medijatori zbog toga moraju imati minimalno znanje o socijalnim, pravnim ili obrazovnim politikama koje sprovode institucije sa kojima rade, kao i sa uslugama koje oni odobre.

Pored toga, romski medijatori takođe moraju biti veoma dobro upoznati sa kulturom, tradicijom i jezikom njihove ciljne grupe, kako bi efikasno obezbedili javne institucije sa informacijama radi građenja uzajamnog razumevanja. Na primer, interkulturalni medijatori u Italiji moraju zadovoljiti određene uslove kao što je pripadanje kulturnoj ili etničkoj manjini sa kojima rade.

Zaista, u oblasti romske medijacije, neke zemlje nisu previše specifične kada se radi o etničkom ili kulturnom porekla medijatora. Ipak, mnoge nacionalne koncepcije naglašavaju potrebu da regrutuju ljude iz lokalne romske zajednice. Ne samo zbog njihovog prirodnog poznavanja zajednice i njihovog poznavanja romske kulture i jezika, već i zbog toga što računaju na širi cilj, da se oslone na unutrašnju dinamičnost zajednice. Neki čak smatraju da je poznavanje Roma iz romske zajednice "često važnije od formalnog obrazovanja u ovom poslu". Sa druge strane, mi takođe naglašavamo važnu potrebu da romski medijatori prevaziđu svoje predrasude, koje bi mogle da budu pojačane u osetljivim situacijama.

Međutim, u izveštaju Saveta Evrope o položaju romskih školskih medijatora i asistenata u Evropi, Rus (2006) je naglasio da su Nemačka, Francuska i Austrija podigle osetljivi problem etničke identifikacije medijatora i ciljne grupe sa kojom posreduju. Ove zemlje smatraju da ne treba posvetiti posebno značenja ili pažnju etničkoj pripadnosti medijatora. Bugarska, Češka i Slovačka bavile su se sličnim pitanjem, o potencijalnim negativnim posledicama zapošljavanja Roma kao školskih medijatora ili asistenata. To bi navodno moglo da "ojača segregaciju romske dece i njihov inferiorni status u odnosu na većinsku dece" (str. 15), pogotovo ako medijator ima podređen položaj u odnosu na nastavnika. Jedno rešenje za to bi bilo garantovanje ravnopravnosti statusa između nastavnika i medijatora.

---

#### VIŠESTRUKOST POJMOVA I POLOŽAJA

U zavisnosti od zemlje ili programa, ljudi zaposleni kao medijatori sa romskim zajednicama će se zvati medijatori, upravitelji, socijalni radnici, asistenti, dr. Uloga romskog medijatora ne može biti previše zamagljen ili suviše jasna: dok šira definicija može dovesti do neželjene zavisnosti od poslodavca, veoma jasna definicija bi teško dozvoliti odgovore koji se odnose na raznolikost romskih situacija i potreba. Ipak, zabune su opasne: medijatorima mogu biti dati zadaci koji prevazilaze njihove kapacitete ili se čak mogu sami proglasiti portparolima romske zajednice.

Obuka romskih školskih medijatora i asistenata je predstavljena 2004. godine u Temišvaru, tokom seminara "Obrazovanje romske dece u Evropi". Rus ga je predstavio i doveo u pitanje ulogu romskih školskih medijatora i asistenata u Evropi. Dok "trenutni trend na evropskom



nivou ide u pravcu priznavanja romskih školskih medijatora / asistenata kao sastavnog dela školskog sistema" (str. 18), njihov profesionalni i institucionalni status je i dalje nejasan. Ne samo da ih mogu zaposliti školi, od strane lokalnih vlasti, od strane romske ili ne romske NVO, njihov status se i u okviru ovih institucija razilazi.

Status romskih medijatora nije prepoznat u nekim evropskim zemljama. Većina stručnjaka preporučuje priznavanje ovog posla kao neophodnog osnova za dalja poboljšanja i lične implikacije. Na primer, romski školski medijatori u Rumuniji su stekli profesionalno priznavanje i od 2003. su deo stabilnog institucionalnog okvira i široke saradnje mreža u okviru školskog sistema. Ministarstvo prosvete dalo im je pravo na nastavu na svom maternjem jeziku i preduzelo korake da obuči romske nastavnike.

## TRENING PROJEKTI ZA ROMSKE MEDIJATORE

### MEĐUNARODNI PROJEKAT: ROMED

Savet Evrope je 2011. pokrenuo ROMED, program obuke čiji je cilj izvršenje obaveza iz Strazburške deklaracije o Romima (2010). Ova deklaracija je naglasila neophodnost promovisanja interkulturalne medijacije sa romskim zajednicama. ROMED se sprovodi u dvadesetak evropskih zemalja. Sastoji se od obuke medijatora sa šest meseci prakse na terenu, nakon čega dolazi i trening evaluacije koji dozvoljava povratnu informaciju, refleksiju i prilagođavanje. Treninzi koji se pružaju u okviru ROMEDA imaju za cilj poboljšanje efikasnosti romskih medijatora u radu sa osetljivim situacijama, kao i u njihovom pokušaju da povežu romske zajednice i državne institucije. Ideja je da se razvije operativna interkulturalna medijacija na osnovu uravnoteženog rada neutralne strane uz poštovanje Etičkog kodeksa. Ove obuke promovišu snažan fokus na svest o pravima, osnaživanje Roma i višoj odgovornosti javnih institucija. Jedan od ciljeva jesu i dodatne preventivne i aktivne intervencije u radu, pre svega kroz borbu protiv diskriminacije i učenje o upravljanju konfliktima. (Deak, 2013)

ROMED treninzi imaju za cilj da budu posebno interaktivni, oslanjajući se na razmenu iskustava i promišljanja alata i prakse medijacije. Neke od teškoća sa kojima su se susreli medijatori odnose se na osećaj nemoći i zavisnosti od svojih nadređenih. Neki žale što su

dobili sekundarne zadatke, dok su drugi mislili da su morali da rukovode zadacima koji nose preveliku odgovornost.

Profilu medijatora dat je veliki značaj. Prvo i najvažnije, oni moraju doći iz romske zajednice i govoriti lokalni jezik. Ali to nije ograničeno na njihovu etničku pripadnost: medijator mora da bude već u radnom odnosu kao medijator i imati osiguranu radnu perspektivu za period nakon završetka obuke ROMED. Ovaj kriterijum jasno smanjuje broj potencijalnih aplikanata.

Značajna dostignuća su obuka preko hiljadu posrednika, pribavljanje Preporuka Saveta Evrope državama članicama, kao i kreiranje evropske Etički kodeks za medijatora, evropskog lokvi ROMED trenera i evropske Baza podataka o medijatora.

---

#### NACIONALNI PROJEKTI

U većini evropskih zemalja, ne postoji sistem obuke romskih medijatora. Međutim, nekoliko programa i projekata se trenutno razvija. Ovo poglavlje će se osvrnuti na neke od njih.

Prvi projekat je predstavljen od strane Saveta Evrope kao primer prakse, tačnije metoda koji se pokazao efikasnim da se bavi datom situacijom: Program Opštinskih romskih medijatora u Portugalu. On je pokrenut u 2009. od strane Visokog komesarijata za imigraciju i interkulturalni dijalog. Ovaj program nastao je u okviru Nacionalne strategije za integraciju Roma koji je zahtevala Evropska komisija. On uspostavlja treninge i koordinaciju za romske medijatore. Njegova razrada zahtevala je saradnju nacionalnih i lokalnih romskih i neromskih organizacija. Zaista, primetno je da dok se program koordinira nacionalno, planirane intervencije su dizajnirane u opštinama. One su na taj način razvijene na osnovu lokalnih potreba, resursa i specifičnosti. Takve interakcije odozdo prema gore osiguravaju da se planovi sprovedeni na terenu uklapaju i sustižu sa lokalnim realnostima.

Cilj programa je upoznavanje romskih medijatora sa pravnim i administrativnim oblastima, kao i sa obrazloženjem i principima medijacije. U ovom slučaju, glavni zadatak medijatora je da olakša pristup i komunikaciju između lokalnih romskih zajednica i raznovrsnih javnih službi, organizacija i opreme. Oni igraju važnu ulogu u kulturi premošćavanja i rešavanja konflikata. Fokus je jasno na poboljšanju socijalne kohezije i interkulturalnog dijaloga i

saradnje. Pored toga, medijatori su uključeni u uspostavljanje i evaluaciju planova intervencije. Program je izgradio široke mreže lokalnih partnerstava, koje pomažu dijalog, evaluaciju i korekciju.

Do sada su posrednici pod portugalskim Programom za Opštinskog Romskog medijatora uspešno informisali mnoge usluge kulture i potrebe romskih zajednica i preporučili još preciznija rešenja. Oni su takođe pokušali da povećaju učešće Roma u procesima integracije, ali i u donošenju odluka.

Postoje različiti primeri takvih programa u evropskim zemljama, posebno u okvirima FARE (PHARE) projekata pripremajući ulazak u Evropsku uniju. U obrazovnom domenu, postoji prisutan trend visokog kvaliteta obuke. Sada ćemo razmotriti neke od njih.

Interesantno je, na primer, program za romske asistente u nastavi u Slovačkoj. Ove obuke zahtevaju određeni stepen obrazovanja, minimalna je osnovna ili srednja stručna obuka "pod uslovom da na kurs odobren od strane Ministarstva prosvete". Ovi kursevi se fokusiraju na rad ili sa zajednicom, ili sa nastavnicima. Treninzi su pružili pomoć u davanju različitih metoda i obrazovnih koncepata romskim asistentima u nastavi. Njihova uloga je da efikasno povežu škole i porodice i da stvore "pozitivno okruženje" za decu, posebno kroz razvoj personalizovanih planova učenja. Stoga je imperativ da oni steknu veštine za interkulturalni dijalog i promovišu romsku kulturu kojom se bore protiv stereotipa na osnovu diskriminacije.

Rumunija je takođe razvila program obuke za romske školske medijatore u okviru projekta FARE. On traje 28 nedelja i cilj je da im pomogne da razviju brojne veštine radi efikasnog prenošenja informacija između škole i porodice. Uspostavljena Komunikacija ima za cilj da posreduje sukobe, da obezbedi adekvatne smernice za unapređenje uzajamnog razumevanja radi prevazilaženja prepreka u obrazovanju. Medijatori prvo imaju korist od teorijske obuke na osnovu jednog glavnog kurikuluma koji se bavi temama inter-profesionalnog rada, inkluzivnog obrazovanja, upravljanja konfliktima, uključivanjem zajednica, komunikacijskih sposobnosti, itd. Oni onda iskuse uslove realnog radnog mesta, koje je praćeno dužim treningom sa posebnim mentorom. Za ove pojedinačne planove obuke, razvijeni su specijalni obrazovni programi i prilagođen lokalnim potrebama uočenim na terenu. Veliki značaj je tako dat evaluaciji i korekciji.

Češka i Slovačka nude programe obuke za školske asistente pod nazivom „Pedagoški minimum“. Ove obuke su podeljene između teorijskih predavanja i kurseva i praktičnih iskustava u školama. TANDEM je program koji podržava saradnju između nastavnika i asistenata, jer se razmena iskustva pokazala veoma konstruktivnom.

Godine 2000. Finska je razvila sistematsku obuku promovisanu na osnovu informacionih foldera za medijatore. Ovi folderi su razrađeni u odnosu na potrebe i pitanja zaposlenih medijatora: oni su kreirali socijalne, pravne i administrativne informacije nad politikama i uslugama koje postoje na različitim nivoima vlasti.

Predstavnici pedagoških asistenata u Velikoj Britaniji su podržavali participativni proces za školsku medijaciju, gde je planirani projekat ponovo ocenjen nakon njegove implementacije u saradnji nastavnika i roditelja.

U nekim drugim evropskim zemljama, treninzi se mogu sastojati samo od seminara koji donose interaktivnu dimenziju procesu učenja. U Mađarskoj, na primer, profesija interkulturalnog medijacija ne postoji, ali prema Deak (2013) stručnjaci jednakih mogućnosti ili porodični mentori se obično traže da preuzmu tu ulogu.

U Evropi, mnoge lokalne vlasti ili javne institucije određuju lokalna sredstva kako bi zaposlili interkulturalne medijatore ili razvijaju programe u kojima su medijatori potrebni. Do ovoga posebno dolazi u zemljama koje su izložene visokim migracionim kretanjima. Što se tiče romske populacije, ti medijatori su posebno zaposleni u sektoru obrazovanja. Na primer, u Italiji su zaposleni od strane lokalnih vlasti ili nevladine organizacije i poseduju priznatu i overenu obuku. Međutim, morase reći da su romski medijatori i zaposleni u drugim domenima. Na primer, u Bugarskoj, Mađarskoj i Slovačkoj, mnogi romski medijatori se zapošljavaju u sektoru zdravstva, kao socijalni radnici, medicinske sestre ili dadilje. (Deak, 2013)

#### PROJEKTI ROMSKE MEDIJACIJE

Postoje mnogi projekti koji koriste romske medijatore za uključivanje romskih zajednica. Videli smo primer Portugala, sa jasnim naglaskom na školskom obrazovanju. Mnogi projekti se razvijaju na ovoj istoj obrazovnoj ambiciji. Ja ću stoga dati bliži prikaz romskih školskih

medijatora i asistenata. Međutim, kao što je pomenuto u prethodnom delu, romski medijatori se koriste i u drugim domenima, promovišući druge oblike inkluzije. Ovi domeni su raznovrsni: pristup javnim službama, zdravstvu, kohabitacija, rodna pitanja, trgovina ljudima, itd.

#### KONKRETAN PRIMER: TRGOVINA LJUDIMA

U 2007. godini Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODHR) objavila je izveštaj o rezultatima okruglih stolova organizovanih u septembru 2006. godine u Tirani na temu "Razvoj kapaciteta romskih zajednica za prevenciju trgovine ljudima". Verujem da je interesantno da imamo pogled na ovaj manje zastupljeni tip medijacije. Okrugli stolovi su okupili 40 ljudi iz desetak evropskih zemalja koji rade na borbi protiv trgovine ljudima (seksualnog iskorišćavanja i prosjačenja). Cilj je bio da se određena pitanja trgovine ljudima postave u širi okvir ljudskih prava i da se promisli o preciznim alatima i budućih projektnih ideja u vezi ovih pitanja.

Veliku pažnju su poklonili promenama migracionih puteva u trgovini ljudima kako bi razlučili veze između zemalja i kreirali transnacionalne projekte. Nekoliko faktora je istaknuto, kao i činjenica da su romske zajednice posebno osetljive na trgovinu ljudima. Njihovi loši društveno-ekonomski uslovi života i izloženost sistematskoj diskriminaciji čine osnovne elemente. To utiče na njihov pristup socijalnim uslugama, stanovanju, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, i sve to skupa pojačava isključivanje iz društva. Samo organizacija Terre des Hommes je verovala da ekstremno siromaštvo nije najveći i odlučujući faktor u ranjivosti na trgovinu ljudima, već poverenje i zloupotreba poverenja. Još jedna tačka sporazuma bila je da su mnogi nacionalni sistemi za zaštitu dece pokazali nedovoljni u sledećem: socijalni radnici iz Albanije istakli su neophodnost podizanja svesti kod vladinih zvaničnika. Istaknuto je da civilna evidencija dece mora da prođe ozbiljne izmene. U okviru zajednice, rodna pitanja (diskriminacija, zlostavljanje i iskorišćavanja žena), kao i globalno nepoverenje Roma u spoljne institucije je takođe istaknuto kao važan faktor. Konačno, opasnosti sa kojima se suočavaju socijalni radnici u borbi protiv trgovine ljudima ne može biti zanemarena.

Učesnici su razgovarali i o dobrim praksama u kontekstu medijacije. Poseban akcenat je stavljen na zapošljavanje i obuku ljudi iz romske zajednice. Pored toga, naglašena je potreba

za prilagođavanjem intervencija lokalnim i individualnim okolnostima kroz programe razvoja lokalne zajednice. Većina socijalnih radnika oslanja se na ulični rad kako bi stupili u kontakt sa decom i odraslima, žrtvama trgovine ljudima. Oni se zalažu za stvaranje "dekompresovanih prostora", gde žrtve trgovine ljudima mogu da se pojave i zaštite. Oni onda mogu da govore o svojim strahovima. Preventivni rad je predstavljen kao ključno sredstvo za podizanje svesti u romskoj zajednici i podsticanje poverenja i angažovanje svojih članova. U slučaju medijacije u borbi protiv trgovine ljudima, pitanje saradnje sa zvaničnicima za sprovođenje zakona je problematično jer je dvostruko: ono može da dovede do zloupotreba ili do bolje saradnje i eliminacije predrasuda.

---

#### PITANJE JAVNOG ZASTUPANJA

Mnogi stručnjaci i različite organizacije, kao što su OSI Joint Romani Women's Initiative, smatraju da predrasude sa kojima se suočavaju romske zajednice sprečavaju efikasan rad. Međutim, javnom zastupanju se mora pribeci i razraditi ga sa mnogo opreza.

Zaista, kako je objašnjeno u izveštaju o trgovini ljudima sa okruglog stola, javno zastupanje je ključno sredstvo kojim može da se utiče na kreatore politika, ali i na privatni sektor ili na civilno društvo. Međutim, mora se uzeti sa mnogo opreza i moraju se razmotriti opasnosti od senzacionalističkih i komercijalnih medija koji bi mogli produže i jačaju stereotipna predstavljanja, umesto da ih suzbijaju. Čak i kada je poruka besprekorno izgrađena, publika je i dalje slobodna da je interpretira na svoj način koji uvek može da ojača već postojeće predrasude. Još jedno pitanje jeste odgovarajuća zastupljenost zajednice u pitanjima od njenog interesa, koja presudno zahtevaju angažovanje pripadnika ove zajednice.

## DOKUMENTI I REFERENCE

- Ahkim & Fastrès (2012), *Les Roms, chroniques d'une intégration impensée*, Couleur Livres, Bruxelles, 2012
- Deàk, E., (2013). *Intercultural Mediator – the birth of a new profession? The forms and role of the intercultural mediator function in the social integration of Roma during the past few years*. Publication unknown
- Macé, E., (1997). *La médiation: paradigmes et référentiels des politiques publiques de sécurité*, les Cahiers de la Sécurité Intérieure, 33.
- Rus, C., (2004). *Education of Roma/Gypsy children in Europe: The training of Roma school mediators and assistants*. Timisoara/Romania Seminar. Publication Council of Europe, DGIV/EDU/ROM(2004)11.
- Rus, C., (2006). *The situation of Roma School Mediators and Assistants in Europe*. Publication Council of Europe. DGIV/EDU/ROM(2006)3  
PDF of the European Training Programme for Roma Mediators ROMED
- Wiewiorka, M., Bueno, N., Tietze, C., Poli, A., (1999). *La médiation, une comparaison européenne*, Editions de la DIV. Retrieved from : [http://www.ville.gouv.fr/IMG/pdf/mediation\\_cle03e6d5.pdf](http://www.ville.gouv.fr/IMG/pdf/mediation_cle03e6d5.pdf)
- “Building the capacity of Roma communities to prevent trafficking in human beings”, Roundtable report (2006). Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR)
- “Charter on the right of the Roma” Tirana by the European Roma and Travelers Forum. Retrieved from: <http://www.ertf.org/index.php/documents/charter-on-the-rights-of-the-roma>
- DIV Seminar report "Médiation sociale et nouveaux modes de résolution des conflits de la vie quotidienne". Paris – Créteil, 2000.
- Good practice n°45 – Portugal: Program for Municipal Roma Mediators (2009). Publication Council of Europe
- [http://www.coe.int/t/dg4/education/roma/Source/Guide\\_EN.PDF](http://www.coe.int/t/dg4/education/roma/Source/Guide_EN.PDF)

## STANJE MEDIJACIJE U EVROPI

# KOMPARATIVNI IZVEŠTAJ O PET EVROPSKIH ZEMALJA



## UVOD

Ovaj izveštaj predstavlja pokušaj da se proceni oblast romske medijacije u pet evropskih država: Belgiji, Italiji, Rumuniji, Srbiji i Španiji. Procena se zasniva na informacijama koju su dostavili projektni partneri VET4ROMA projekta: Arci Solidarita (Italija), Centre de Mediation des Gens du Voyage et des Roms en Wallonie (Belgija), EARCS (Rumunija), Fondacija Esplai (Španija), Fondacija Pere Closa (Španija), Interkulturalni Institut Bukurešt (Rumunija) i Radovi u toku (Srbija).

Cilj ovog izveštaja je nije istraživanje stanja romske medijacije u svim evropskim zemljama, niti pokušavaj davanja odgovora na sva pitanja koja su pokrenuta kroz razvoj ovog tipa medijacije. Ovaj izveštaj je prvi pokušaj sa veoma skromnim ambicijama ka razjašnjenju stanja romske medijacije istražujući njen razvoj u pet ciljnih zemalja. Ovaj prvi pokušaj bi trebalo da omogući poređenje, otkrivajući ono što je zajedničko, otkrivajući i ono što je različito u razvoju romske medijacije u ovim zemljama, kao i primere dobrih praksi i, ali i nedostataka u svakoj analiziranoj državi.

## MEDIJACIJA: BROJ MEDIJATORA, OBLASTI MEDIJACIJE I FINANSIRANJE

### JAVNI SEKTOR

Rumunija ne zapošljava romske medijatore u oblasti zapošljavanja, niti u oblasti stanovanja. Nasuprot tome, trenutno ima 236 i 259 medijatora u Rumuniji koji rade u oblasti zdravstva, odnosno obrazovanja. Međutim, nedavno je došlo do značajnog smanjenja broja zaposlenih medijatora u oblasti zdravstva, a kao posledice odluke vlade da ograniči zapošljavanje u javnom sektoru. Naši partneri nisu zapazili postojanje volontera koji rade u bilo kojoj od dve navedene oblasti.

U Rumuniji i ministarstva i lokalne vlasti izdvajaju subvencije za zapošljavanje medijatora. Direkcija za javno zdravlje nekada je bila zadužena za zapošljavanje zdravstvenih medijatora,

ali je ta nadležnost nedavno prebačena lokalnim vlastima uz finansiranja od strane Ministarstva zdravlja. Međutim, mnoge opštine nisu želele da preuzmu ovaj zadatak, što takođe objašnjava razlog smanjenja broja zdravstvenih medijatora.

U Srbiji ima oko 75 zdravstvenih medijatora. 45 od njih je angažovano u okviru Akcionog plana za poboljšanje zdravlja Roma, 15 po programu „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou“ (DILS) i još 15 u okviru projekta pod nazivom "Zdravstveni medijatori". Srbija takođe ima oko 170 školskih (pedagoških) asistenata (medijatora) koji treba da olakšaju komunikaciju unutar školskog sistema. Srbija nema romskih medijatore koji rade u oblasti zapošljavanja, ali ima oko 170 "savetnika" zaduženih za pomaganje nezaposlenima bez obzira na njihovu etničku, nacionalnu ili drugu pripadnost. Pored toga, postoji 55 romskih koordinatora zaposlenih u jedinicama lokalne samouprave čiji rad obuhvata sve oblasti medijacije.

Ne postoje dostupni podaci o broju volontera koji rade u kao medijatori u tim raznim oblastima.

U Srbiji, medijatori su direktno zaposleni u državnim organima i u nekim slučajevima od strane jedinica lokalne samouprave. Svi zdravstveni medijatori su zaposleni od strane Ministarstva zdravlja, iako se finansiraju iz različitih organizacija i programa. Školski asistenti su angažovani od strane Ministarstva prosvete i lokalnih opština. Preostali broj od 170 asistenata finansiraju škole (Ministarstvo prosvete). Romski koordinatori, njih 55 je uglavnom zaposleno u opštinama i gradovima, a 12 njih finansiraju NVO.

U Španiji nema podataka o broju medijatora zaposlenih u institucijama i javnim službama. U Španiji nema posebnih oblasti medijacije: ona se koristi kao interdisciplinarni alat uključivanja i učešća u društvu. Ovaj naglasak na interdisciplinarnosti onemogućava određivanje preciznog broja zaposlenih medijatora ili volontera u određenoj oblasti medijacije. Naši partneri u Španiji procenjuju da ima oko 800 interdisciplinarnih medijatora koji su aktivni u Kataloniji i da više od 1000 volontera radi u celoj zemlji. Partneri iz Španije su istakli da je 10 medijatora zaposleno u javnom sektoru kroz privremene programe širom zemlje (ili Kataloniji). Ovako veliki broj romskih medijatora u Kataloniji se lako može objasniti

postojanjem veoma značajnih romskih organizacija (više od 73 samo u Kataloniji) i širom koncepcijom medijacije koja obuhvata različite prakse unutar romske zajednice.

U Belgiji, broj zaposlenih medijatora je oko 80. okrenuti U regionima Valonije i Brisela postoji oko 11 medijatora u oblasti zapošljavanja, 22 u oblasti stanovanja, 10 u zdravstvenoj zaštiti i 13 u školskom obrazovanju. Brojevi volontera koji rade u ovim specifičnim oblastima su približno 21, 23, 20 i 22. Nemamo podatke za o broju volontera u Flandriji.

U francuskom govornom području Belgije, Centre de Médiation des Gens du Voyage et des Roms en Wallonie (CMGVRW) je osnovan 2001. od strane Vlade Valonije kako bi radio sa migracionim zajednicama, ali je veoma rano postala zadužena i za dramatične socijalne situacije u vezi sa Romima imigrantima iz Centralne i Istočne Evrope. U 2008. godini, CMGV je prepoznata i priznata za rad i sa Romima, postala CMGVRW.

U Flandriji je trenutno zaposleno 24 romskih medijatora, najčešće pod nazivom "brugfiguren" (osobe koje povezuju), "buurtstevards" (susedski nadzornici) ili "ankerfigureurs" (referentna lica). Ovi termini insistiraju na interdisciplinarnoj suštini medijacije: dok su neki od njih bliži uskoj specijalizaciji, medijator pre svega posrednik između romskih porodica sa jedne strane, i belgijskih institucija, s druge strane. U Flandriji, neki medijatori su angažovani od strane javnih centara za socijalni rad, drugi od strane službi za zapošljavanje, i organizacija usmerenih isključivo ka integraciji romske populacije.

Italija zapošljava 8 medijatora u oblasti zapošljavanja, 9 u oblasti stanovanja, 6 u oblasti zdravstvene zaštite i 44 u oblasti obrazovanja. Rad medijatora koji rade sa romskim zajednicama u potpunosti finansira Grad Rim. Konkretno, postoje dva projekta koje finansira. Prvi je projekat školovanja romske dece i adolescenata (Grad Rima, Sekretarijat za obrazovanje i školstvo). Drugi projekat se bavi pružanjem pomoći u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite pripadnika romske zajednice (Grad Rim, Sekretarijat za zdravstvo i socijalnu politiku). Medijatori su zaposleni i od strane Arci Solidarieta Onlus i to ugovorima na neodređeno vreme. Postupak je sledeći: prvo, opština/grad upućuje poziv za učešće na konkursu i podnošenje predloga, zatim organizacije podnose predloge, i konačno, organizacije realizuju projekat. Što se tiče dva navedena projekta, Arci Solidarieta dobija

sredstva od 1993. Dakle, ova organizacija sa nekim od romskih zajednica u Rimu radi već 20 godina.

Naši partneri u Italiji nemaju informacije o broju volontera medijatora, osim jednog školskog asistenta – volontera (izvor finansiranja je Grad Rim, posebno Sekretarijat za obrazovanje i školstvo - za projekte koji se odnose na školovanje romske dece i adolescenata - i Ministarstvo zdravlja i socijalne politike - za projekte u vezi sa našim radom u romskim kampovima: info-pultovi, socijalna i zdravstvena zaštita romskih zajednica). Postoji i 12 volontera koji su uključeni u projekte Nacionalne državne službe, konkretno njih šest radi u okviru projekta školovanja za romsku decu i omladinu, drugih šest radi na info-pultovima i informisanju o socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti.

## **NVO I ROMSKA UDRUŽENJA**

Ponekad je veoma veliki izazov dobiti precizne podatke (ili podatke uopšte) o broju aktivnih medijatora u nevladinim organizacijama i romskim udruženjima. Naši partneri u Rumuniji veruju da postoje nevladine organizacije i udruženja Roma koji zapošljavaju Rome da rade kao medijatori na posebnim projektima, na primer u saradnji sa školama. Međutim, oni ne mogu da obezbede nikakve precizne brojeve, pogotovo jer su ti poslovi često samo privremeni i obično ne zahtevaju nikakvo prethodnu obuku. Srbija takođe nema podataka o broju romskih medijatora zaposlenih u okviru romskih udruženja. Međutim, oni su istakli da Misija OEBS-a u Srbiji zapošljava/finansira 12 od ukupno 55 romskih koordinatora. U Italiji, naši partneri ocenjuju da različite NVO zapošljavaju oko 50 medijatora. Međutim, oni nemaju podatke o medijatorima koji rade u romskim udruženjima.

U Belgiji, različite NVO i institucije rade sa medijatorima, ne samo u oblasti obrazovanja i zdravlja, ali i šire, posebno u pomoći beskućnicima, integraciji i drugim društveno-ekonomskih problemima sa kojima se suočavaju migranti. Prema podacima naših partnera, javni sektor zapošljava deset medijatora u opštinskim upravama i javnim centrima socijalne pomoći.

Španija nije imala podatak o broju NVO koje trenutno zapošljavaju medijatore. Međutim oni ukazuju na to da Nacionalni savet Romske zajednice ima ulogu predstavničkog,

konsultativnog i neobavezujućeg autoriteta za sva Ministarstva. Sastoji se od više od 20 federacija, koje obuhvataju više od 100 romskih udruženja, od kojih svaka zapošljava najmanje četiri medijatora.

Na isti način, španski projekat ACCEDER zapošljava najmanje 51 radnih medijatora koji se nalaze u skoro svakoj španske pokrajini.

## SUBVENCije I MERE

### ZA ZAPOSŁJAVANJE ROMSKIH MEDIJATORA

U **Rumuniji**, kao što je ranije pomenuto, i ministarstva i lokalne vlasti izdvajaju subvencije za zapošljavanje medijatora. U oblasti **obrazovanja**: iako je od 1999. godine moguće zaposliti školskog medijatora, do 2003. godine nije izdavan novac za njihovo zapošljavanje. Tada je odluka o finansiranju prepuštena strukturama obrazovnog sistema, bilo samih škola, okružnim resurs centrima ili prosvetnim inspektorima. U oblasti **zdravstva**, od početka 2000-ih, Ministarstvo zdravlja je počelo finansiranje rada zdravstvenih medijatora. Od 2003. do 2009. godine, Ministarstvo prosvete bavi se raznim projektima koje finansira EU koji finansiraju zapošljavanje školskih medijatora.

U **Kataloniji**, Španija, postoje subvencije za zapošljavanje romskih medijatora od 2006. Oni su sada uključeni u program pod nazivom Integralni plan romske zajednice, kreiran iste godine.

U **Belgiji** (Valonija), postoje subvencije namenjene angažovanju medijatora. Kao što je pomenuto, Vlada Valonije finansira projekat medijacije za migrante i integraciju romskih imigranata. U 2009. godini, Vlada Valonije je takođe započela projekat promovisanja zapošljavanja medijatora u Valoniji kako bi pomogla obezbeđivanje privremenog boravka za migrantske zajednice. Pored toga, 2012. Savezno ministarstvo za društvenu integraciju pokrenulo je projekat za angažovanje romskih medijatora u javnim centrima socijalne pomoći. I na evropskom nivou, Belgija je podržala medijaciju zvaničnim podsticanjem zapošljavanja romskih medijatora u okviru svog predsedavanja Evropskom unijom (2010).

U **Srbiji**, ministarstva ili međunarodne organizacije mogu finansirati ili promovisati konkretne projekte, ali nema formalnih subvencija niti mera podrške ili podsticaja za zapošljavanje romskih medijatora.

U **Italiji**, ne postoje ni subvencije niti mere u tom pogledu.

---

#### ZA OBUKU ROMSKIH MEDIJATORA

ROMED je projekat obuke koju je formirao Savet Evrope i Evropska komisija za romske medijatore (vidi odeljak 5) u kojoj Rumunija, Srbija, Španija, Italija i Belgija učestvuju (naši partneri iz Italije ga nisu spomenuli jer nisu uključeni u projekat). Dve zemlje daju pojašnjenje: Rumunija je uključena u ROMED sa preko 240 školskih medijatora i nekoliko zdravstvenih medijatora, dok se ROMED u Belgiji sprovodi u Flandriji za učesnike koji govore flamanski i u Valoniji-Brisel za učesnike koji govore francuski.

**Rumunija** je takođe organizovala obuku romskih medijatora. Prvi pilot treninzi za školske medijatore počeli su već 1996-1997. Oni su prvo pokrenuti od strane Interkulturalnog Instituta iz Temišvara u partnerstvu sa Romani Criss, organizacijom iz Bukurešta. Ministarstvo prosvete je takođe uključeno u različite velike projekte koje finansira EU, a za razvoj obuke za medijatore od 2003. do 2008. Godine. U međuvremenu, Direkcija za manjine je takođe sprovela niz kraćih treninga u saradnji sa UNICEF-om koji su još uvek u toku. Postoje treninzi dostupni za zdravstvene medijatore koje obezbeđuje Romani Criss i Ministarstvo zdravlja, a takođe od nedavno i druge organizacije koriste strukturne fondove u ove svrhe.

U **Španiji** je 2001. godine, Direkcija za socijalne usluge Katalonije organizovala postdiplomski program pod nazivom "Medijacija i razvoj za romske zajednice". Ta obuka je ponuđena zaposlenima u javnoj upravi, romskim udruženjima menadžerima i mladim romske studentima.

Od 2001. u **Belgiji** je obuka i nadzor medijatora za Rome i migrante koordinirao CMGVRV uz podršku regionalnih i federalnih vlasti. Pre nego što je ROMED pokrenut na evropskom nivou,

CMGVRW je sa MAIPI Mrežom (mreža za interkulturalne, socijalne medijatore) nekoliko obuka.

Od 2012., Belgija učestvuje i u ROMED programu koji promoviše Savet Evrope. U tri regiona Belgije, medijatori učestvuju u ovom evropskom treningu.

**Srbija** nema subvencije posvećene obuci romskih medijatora. Međutim, različiti obuke su organizovane za medijatore u oblasti obrazovanja i zdravstva:

**Pedagoški asistenti** – školski medijatori (172 medijatora): Ministarstvo za obrazovanje, nauku i tehnološki razvoj i Kancelarija za ljudska i manjinska prava, uz tehničku podršku Misije OEBS-a u Srbiji i UNICEF-a, kao i uz finansijsku podršku Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju i Švajcarske agencija za razvoj, organizovalo obuku za 172 asistenta od 24. novembra do 8. decembra 2012. u Beogradu, Nišu i Bačkoj Topoli. Obuka je sprovedena od strane stručnjaka Centra za doživotno učenje, Univerziteta u Kragujevcu ([http://www.ekfak.kg.ac.rs/centar\\_dozivotno\\_ucenje](http://www.ekfak.kg.ac.rs/centar_dozivotno_ucenje)) u partnerstvu sa CIP-Centrom za interaktivnu pedagogiju (<http://www.cipcentar.org/>) i Obrazovnog Foruma (<http://www.eduforum.rs/indek.php/srblat/>).

Obuka obuhvata dva modula na kojima pedagoški asistenti moraju da prisustvuju, kao deo redovnih programa obuke, koji će doprineti radu asistenata u vezi sa spoljnim partnerima, organizacijama i obrazovnim institucijama, kao i pružanje podrške zaposlenima u obrazovnim institucijama.

Skoro sve obuke su organizovane i sprovedene od strane Ministarstva za obrazovanje, nauku i tehnološki razvoj.

### **Zdravstveni medijatori**

- 2009: trodnevnom edukativnom seminaru za romske zdravstvene medijatore (Stručnjaci iz Ministarstva zdravlja) prisustvovalo je 29 romskih zdravstvenih medijatora koji su izabrani 4. marta 2009. godine, a pridružilo im se 15 medijatora koji su odabrani 1. februara 2009. Godine. Ministarstvo zdravlja je u junu 2009. godine započelo program obuke za zdravstvene radnike u 50 domova zdravlja, u okviru koje lekari i medicinski tehničari treba da budu

upoznati sa specifičnostima populacije i diskriminacije Roma pri pokušaju ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu.

- Cilj seminara: **veštine komunikacije, poznavanje prava i obaveza u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i osiguranju, zdravstveno osiguranje, Zakon o zaraznim i ne-infektivnih bolestima, imunizacije dece, opšta i lična higijena**, i mnogi drugi .

- **Periodični seminari:** Uključuju predavanja i radionice o ulozi zdravstvenih medijatora u borbi protiv zlostavljanja i zanemarivanja žena i dece, nova zakonska rešenja koja se odnose na zdravstvenu i socijalnu zaštitu, širenje zdravstvene edukacije, ulogu medijatora u održavanju reproduktivnog zdravlja mladih, rani razvoj deteta, briga i psihosocijalni razvoj, ishrana i imunizacija dece i podrška porodici i deci u riziku - posebno za decu sa smetnjama u razvoju. Medijatori sa više iskustva su delili svoja znanja sa novim kolegama.

Većina treninga je ex-cathedra – ne pružaju praktične veštine!

Konačno, prema našim partnerima, Italija nema mere ili subvencije koje podstiču obuku medijatora.

---

#### ZA INFORMISANJE I POVEĆANJE DOSTUPNOSTI

**Rumunske** vlasti su veoma svesne važnosti procesa medijacije. Ministarstvo prosvete koristi svoj interni komunikacioni sistem za promovisanje rada sa medijatorima od 1999. Pošto je zapošljavanje medijatora delegirano lokalnim vlastima, Ministarstvo prosvete i Nacionalna agencija za Rome pokrenuli su mere za unapređenje zapošljavanja i obrazovanja zdravstvenih medijatora. Važan primer vladine implikacije u informativnom radu bilo je značajno širenje razvijeno od strane Ministarstva prosvete između 2002. i 2008. godine koristeći sredstva dobijene od strane EU projekata.

U **Španiji**, akcije koje imaju za cilj promociju i informisanje o medijaciji počele su 1989. sa Nacionalnim programom za razvoj Roma. Bilo je i značajnih događaja za podizanje svesti o postojanju i prednostima medijacije kao što su Evropska konferencija za mlade Rome na nacionalnom nivou 1997. i priznavanje romske zajednice i kulture od strane katalonskog parlamenta 2001. Osim toga, 2006. godine, podstican je Integralni plan romske zajednice u



Kataloniji, obnovljen 2009. godine u procesu koji traje do 2013. Danas, Katalonija je u procesu redefinisanja integralnog plana stvarajući široke mere kako bi osigurala socijalnu inkluziju i podizanje društvene svesti. U 2007. godini, Parlament Katalonije je ponudio institucionalnu deklaraciju u vezi sa holokaustom Roma, pravima romske populacije i uključivanjem Romske kulturne baštine u katalonsko društvo.

**Srbija** nema posebno finansiranje, niti preuzima radnje za informisanje javnog sektora o postojanju i prednostima medijacije. Tako nešto nije planirano ni za sledeću (2014) godinu.

**Belgija** i **Italija** takođe nemaju posebne subvencije za informisanje javnog sektora o prednostima medijacije.

## ZVANIČNO PREPOZNAVANJE MEDIJATORA NA NACIONALNOM NIVOU

### PROFESIJA MEDIJATORA

U Rumuniji, profesija školskih medijatora je priznata kao takva od 1999. a zdravstvenih medijatora od 2002. godine.

U Italiji je takođe prepoznata profesija medijatora. Naziv se odnosi na medijaciju u interdisciplinarnom smislu i nastao je 2001-2002 sa reformom univerzitetskog sistema.

U Srbiji, profesija medijatora se priznaje iako se formalno ne nalazi ni u jednom zvaničnom dokumentu. Ljudi koji rade kao medijatori su definisani Zakonom o medijaciji: "Medijaciju mogu obavljati sudije, advokati i drugi istaknuti stručnjaci iz različitih oblasti, u zavisnosti od vrste sporova u kojima posreduju". Kada se radi o pedagoškim asistentima, oni su zvanično priznati od strane Ministarstva prosvete od 2011. godine.

U Španiji, status romskih medijatora (još) nije priznat kao profesija. Međutim, predviđeno je, posebno zato što je glavni cilj projekta VET4ROMA.

U Belgiji, profesija romskih medijatora nije zvanično prepoznata.

## **Nastavni plan i program u interkulturalnoj medijaciji**

Rumunija je uredila plan i program za školske i zdravstvene medijatore od 2003. Na osnovu zvanično priznatih standarda zanimanja za školskih medijatore i za zdravstvene medijatore, centri za obuku mogu biti akreditovan da pruže stručno usavršavanje.

U Španiji, postoje master studije "Interkulturalna medijacija i migracije", kao i u "Medijacija i porodica", i "Obrazovni medijacija, porodica i zajednica".

U Italiji 2001-2002, postoji kurs priznat od strane Ministarstva prosvete, univerziteta i istraživača. Međutim, nijedan od tih oblika medijacije nije specifična isključivo za romske zajednice.

Nema akademskog programa interkulturalne medijacije u Srbiji i Belgiji, niti je to deo budućih planova, barem ne u godini koja dolazi. Međutim, u Belgiji su razvijene različiti stručne obuke za interkulturalnu medijaciju u srednjim školama. Ovi programi su uglavnom fokusirani na zajednice imigranata i pitanja integracije i podeljena su po profesionalnim poljima (pravda, zdravstvo, obrazovanje, ...).

## **Implikacija medijatora u nacionalnim planovima za Rome**

Romi su ponekad predmet posebnih ili diferencijalnih politika zbog niza pitanja vezanih za njihovu zajednicu. Nedavni značajan primer je kada je u martu 2011. godine, Evropski parlament zatražio od država članica da preduzmu konkretne mere u vezi sa društveno-ekonomskom situacijom i siromaštvom romskih zajednica. Od zemalja članica je traženo da izrade nacionalne planove ili strategije za unapređenje inkluzije Roma.

Romski medijatori se ne nalaze u nacionalnim planovima za Rome u Rumuniji. Isti je slučaj i u Belgiji. U Španiji, romski medijatori se nalaze u nacionalnim planovima za inkluziju Roma od 2005. u oblasti vezanim za Ministarstvo za rad i socijalna pitanja.

2012. godine italijanska vlada usvojila je Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma, Sinti i Kaminanti zajednice.

Implementacija Nacionalne strategije u Italiji je u nadležnosti regiona. Arči Solidarieta Onlus radi u oblasti Rima, tako da je region ekspertize Lacio.

Region Lacio, posle objavljivanja Nacionalne strategije u 2012., radi zajedno sa romskim medijatorima koji dolaze iz različitih nevladinih organizacija i sa predstavnicima romske zajednice. Lacio ima regionalni zakon (Legge n. 82 24/05/1985) o pitanjima Roma. Centralna tačka razgovora između lokalnih institucija – posebno u ovom regionu - i romskih medijatora i zajednice je moguće ukidanje ili izmena Zakona n. 82 od 1985.]

Ovde se Srbija izdvaja: romski medijatori aktivno učestvuju u izradi nacionalnih planova za inkluziju Roma. U 2004. godini, donet je Akcioni plan za zapošljavanje Roma. Zdravstveni medijatori su dali svoj doprinos Akcionom planu za zdravstvenu zaštitu Roma (2006), Strategiji za unapređivanje položaja Roma (2009) i Strategiji za prevenciju i zaštitu od diskriminacije (2013). Pedagoški asistenti su učestvovali u izradi Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (2009) i o predškolskom obrazovanju (2010). Konačno, romski koordinatori su učestvovali u izradi Smernica za unapređivanje i legalizaciju neformalnih naselja (2007).

## UČEŠĆE U EVROPSKIM PROJEKTIMA

Važan evropski zajednički program u kontekstu obuke je ROMED, razvijen u okviru Saveta Evrope i Evropske komisije. Ovaj program je deo Strazburške Deklaracije o Romima i pokrenut je u januaru 2011. godine kao dopuna postojećim treninzima koje pružaju države članice. Glavni cilj ROMED treninga je da poboljša kvalitet i efikasnost rada medijatora, kroz razvoj dodatnih veština, alata i perspektiva. Mnoge evropske zemlje su sada deo ovog programa, uključujući Rumuniju, Srbiju, Italiju, Španiju i Belgiju.

Osim ROMED-a, Rumunija učestvuje i u evropskim projektima od 1996. i dobija sredstva od EU za različite nacionalne i međunarodne projekte od 2003. godine.

Nasuprot tome, Srbija učestvuje većem broju evropskih projekata. Prvo, ona učestvuje u projektima nevladinih i međunarodnih organizacija koje se fokusiraju na finansiranje i/ili obuku svih oblasti rada koje se podrazumevaju pod medijacijom. Vlada Srbije je razvila posebne programe pomoću kredita važnih investitora: na primer Svetska banka i

Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD) finansirale su DILS projekat koji je ranije pomenut sa 32 miliona evra (2009-2012). Ovaj projekat je razvijen od strane Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvete i Ministarstva rada i socijalne politike. On zapošljava zdravstvene medijatore, ali nisu vezani isključivo za romsku populaciju. Postoji program za romske zdravstvene medijatore, ali nije potpuno jasno da li je on u toku i da li je država nadležna za njega, ili se sprovodi kada za njega postoji potreba.

## ZAKLJUČCI

### SPECIJALIZACIJA ILI INTERDISCIPLINARNI PRISTUP?

U **Rumuniji i Srbiji**, brojke koje su nam dostavili naši partneri otkrivaju da je naglasak jasno stavljen na zdravstvo i obrazovanje, više nego na stanovanje i zapošljavanje. Međutim, Srbija je pomenula postojanje "romskih koordinatora" čije funkcije su interdisciplinarne. Tu su i mnogi "savetnici" za nezaposlena lica uopšte, što nam na kraju omogućava da kažemo da je u Srbiji pokrivena većina oblasti medijacije za Rome.

**Italija** takođe pokriva sve oblasti medijacije, ali sa mnogo manjim brojem medijatora: ispod deset po sektore, osim obrazovanja koji je pod posebnim fokusom sa skoro 50 medijatora.

**U Belgiji** (Valonija i Brisel) većina medijatora radi u različitim oblastima: desetak medijatora u posebnim oblastima, osim za stanovanje u kojoj je angažovano više od dvadeset medijatora.

U **Španiji** se od svih medijatora očekuje da rade na prilično interdisciplinarni način. Dok Španija nema precizni broj trenutno zaposlenih medijatora, medijatorski rad je izgleda prilično napredovali uzimajući u obzir da naši partneri ocenjuju da postoji oko 800 medijatora samo u Kataloniji, što je više od bilo koje druge države koju smo analizirali.

### VOLONTERSKA MEDIJACIJA

Belgija ima oko dvadeset volontera koji rade kao medijatori u svakoj oblasti specijalizacije. Pored Belgije, nijedna druga država nije mogla pružiti konkretne podatke (ili podatke uopšte) o broju volontera koji rade u različitim oblastima medijacije. Ovde ponovo Španija izlazi sa

impresivnim brojevima, jer su naši partneri procenili da trenutno postoji oko hiljadu volontera-medijatora.

## JAVNI ILI NVO ZAPOSLENI?

Što se tiče poslodavaca medijatorima u različitim zemljama, pokazalo se da su u Rumuniji, Srbiji i Belgiji medijatori finansirani od strane vladinih organa. U ovim zemljama, kao i u Italiji čini se da su medijatori uglavnom angažovani od strane lokalnih samouprava i NVO (iako nema konkretnih podataka koje se u tom pogledu odnose na Rumuniju). Nije bilo nikakvih podataka o broju medijatora zaposlenih u romskim udruženjima, osim u Španiji. Španija je specifična po tome što ima Nacionalni savet Roma čiji članovi predstavljaju više od stotinu romskih udruženja.

U Rumuniji, Srbiji, Španiji i Belgiji postoje subvencije i mere za unapređenje zapošljavanja romskih medijatora. Samo u Italiji ne. Italija je takođe jedina zemlja koja nema ni subvencije ni mere za obuku romskih medijatora. Rumunija, Španija i Belgija imaju subvencije i mere za obuku romskih medijatora. Španija nema posebne subvencije ali Ministarstvo pravde obezbeđuje obuku za medijatore uopšte (ne samo za one koji se bave romskom zajednicom). Sve zemlje učestvuju u evropskom projektu obuke ROMED, iako, u Italiji, taj projekat ne realizuje Arci Solidarieta Onlus, partner VET4ROMA. Promocija medijacije u javnom sektoru je osigurana u Rumuniji i Španiji, ali ne i u Srbiji, Belgiji i Italiji.

Profesija romske medijacije je zvanično priznata u Rumuniji, Srbiji i Italiji, a ovo pitanje je predmet diskusije u Španiji. Belgija ne prepoznaje ovu profesiju. Samo Rumunija, Španija i Italija nude plan i program (ili kao deo nekog predmeta) interkulturalne medijacije. Romski medijatori učestvuju u izradi nacionalnih planova za Rome u Španiji, Italiji i Srbiji, ali ne u Belgiji i Rumuniji.

Generalno, Rumunija, Španija i Srbija se izdvajaju sa mnogobrojnih merama i subvencijama za razvoj i priznavanje medijacije, bilo u smislu zapošljavanja, obuke ili informisanja. Oni su uključeni u brojne domaće i međunarodne projekte. Španija se razlikuje po mnoštvu posrednika i integracionim telima koja postoje u Kataloniji. Stanje u ove tri zemlje može biti objašnjeno jednim delom i značajnim brojem Roma koji žive na njihovoj teritoriji i napetim

odnosima između romskih zajednica i ostatka stanovništva. Rumunija, Srbija i Španija uključuju romske medijatore u izradu nacionalnih politika i zvanično priznaju njihovu profesiju. Belgija je preduzela korake, koji su uključeni u mnoge projekte, dodeljivanjem subvencija, i proširivanjem opšte specijalističke oblasti romske medijacije svojim perifernim, ali i najkontroverznijim pitanjima, kao što je beskućništvo. Međutim u slučaju Belgije i dalje postoji jaz u smislu zvaničnog učešća romskih medijatora: oni nisu uključeni u kreiranje politike i još uvek nisu zvanično priznati. Pored toga, ne postoje politički naponi posvećeni informisanju i širenju pojma i rada medijacije.

# POTREBE MEDIJATORE: PROFIL I POTREBE MEDIJATORA U 5 EVROPSKIH ZEMALJA

## UVOD

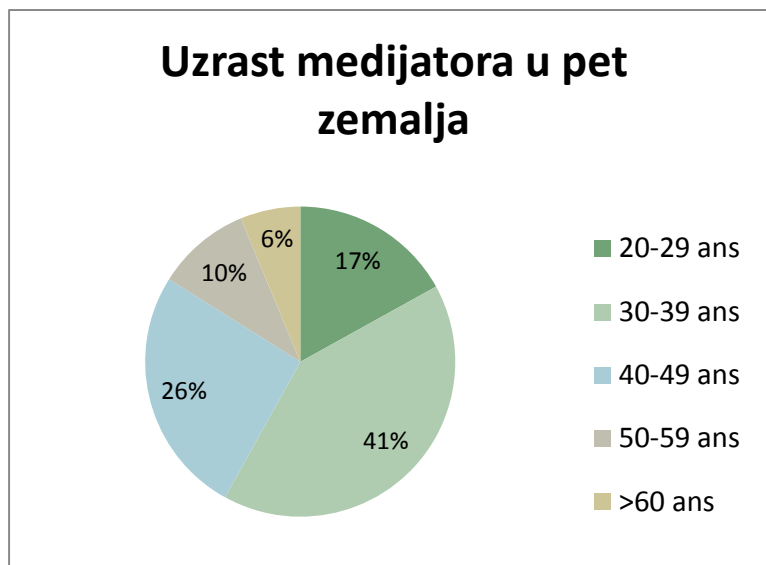
Ovaj izveštaj je zasnovan na odgovorima 111 romskih medijatora iz Italije, Belgije, Španije, Srbije i Rumunije. Predstavlja pokušaj da sumiranja šta su ovi medijatori istakli o svojoj osobenosti, svom iskustvu u medijaciji, specifičnim poljima u kojima rade, načinu njihovog zapošljavanja i mišljenjima o tome šta je potrebno kako bi se medijacija unapredila. Prvo ćemo istražiti šta je rečeno o profilu medijatora u smislu uzrasta, pola, pripadnosti, obrazovanju i iskustvu u oblasti medijacije. Drugo, mi ćemo istražiti stanje medijacije u svakoj zemlji pregledom oblasti u kojima medijatori najčešće intervenišu, i vrste institucije koje ih zapošljavaju. Ovo poglavlje sadrži mnogo sirovih podataka, ali omogućava nam da posmatramo razlike i sličnosti između zemalja i obezbedimo nekoliko analitičkih komentara. Treće i poslednje poglavlje ovog izveštaja tiče se potreba koje izražavaju medijatori, odnosno ono što oni smatraju da je trenutno potrebno kako bi poboljšali kvalitet svojih usluga.

## PROFIL MEDIJATORA

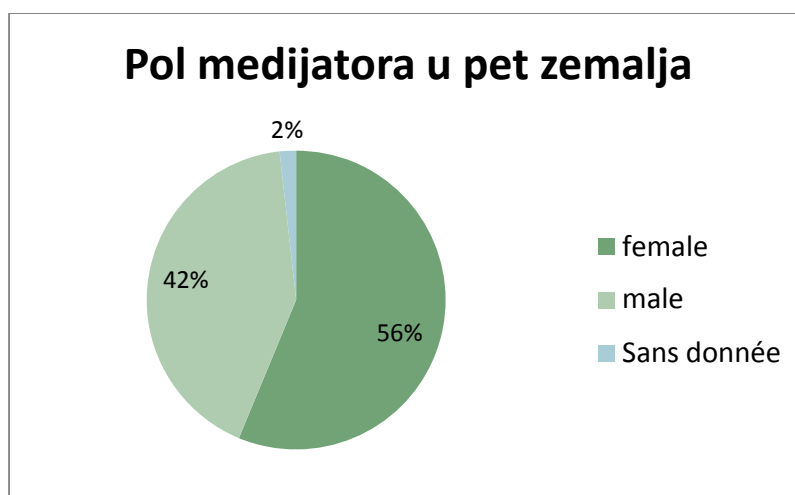
### UZRAST, POL, PRIPADNOST

U Italiji je na naša pitanja odgovorilo 25 medijatora, od kojih deset dolazi iz romske zajednice. U Belgiji, dobili smo odgovore od 20 medijatora, od kojih su četrnaest Romi. U Španiji, imali smo 20 ispitanika, uključujući trinaest koji pripadaju romskoj zajednici. Dvadeset jedan posrednik je odgovorio na naša pitanja u Rumuniji, uključujući četrnaest iz romske zajednice. I na kraju u Srbiji je 25 medijatora odgovorilo na naša pitanja, uz posebnost da su svi oni su Romi. U većini slučajeva, medijatori su starosti između 30 i 45 godina. Italija ima veći broj mladih medijatora (20-30 godina) nego druge zemlje. Naprotiv u Belgiji su neki ispitanici preko 60 i više godina. U Španiji je takođe veći broj medijatora stariji od 50 godina.

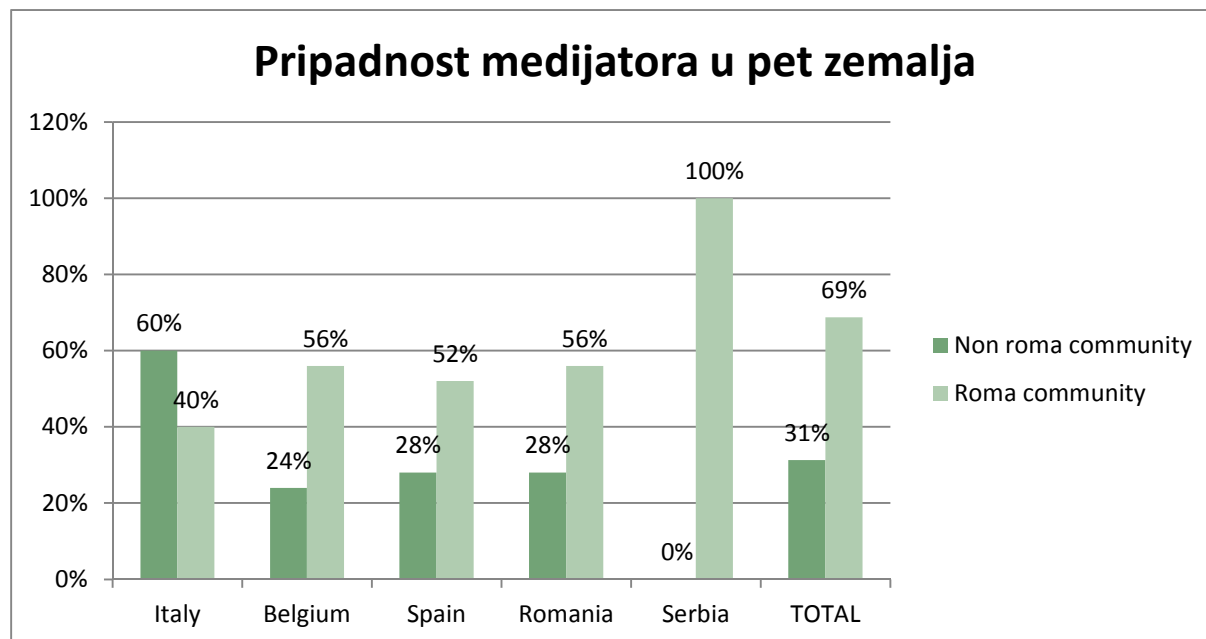




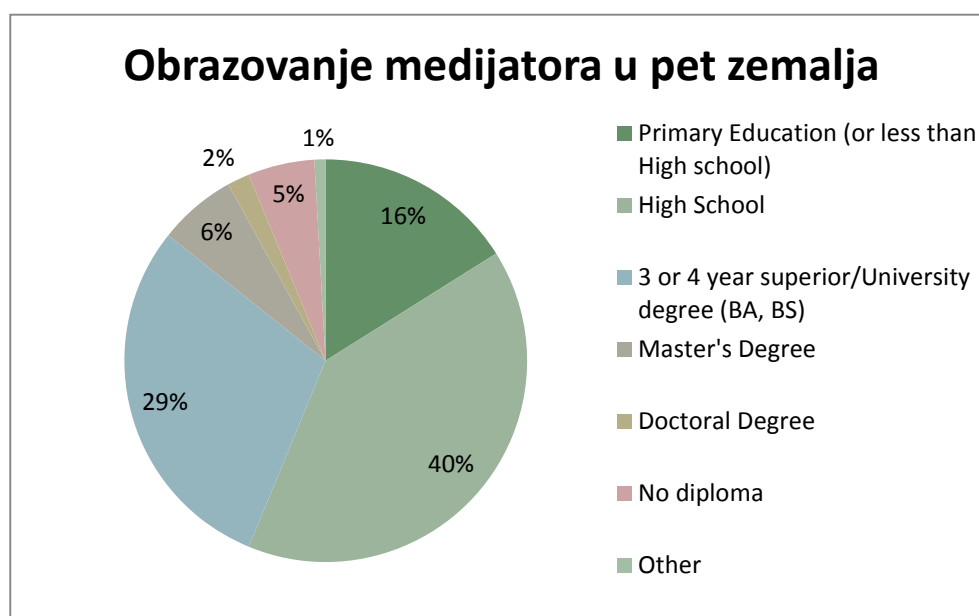
U svih pet zemalja je proporcija muškaraca i žena gotovo jednaka, u nekim slučajevima sa malo većim brojem žena.



U svakoj zemlji, barem trećina do polovine naših ispitanika govori neki dijalekt romskog jezika. Srbija se izdvaja sa 22 medijatora od 25 koji dobro govore jedan od dijalekata romskog jezika.



## OBRAZOVANJE



Istraživali smo takođe i stepen obrazovanja medijatora, pitanjem o najvišoj stečenoj diplomi. U Italiji, osam od deset medijatora iz romske zajednice ima diplomu srednje škole, a druga dva su išla u osnovnu školu. Jedanaest od petnaest ne-romskih medijatora ima završen fakultet, a jedan od njih ima doktorat. Ostala tri ne-romska medijatora imaju visoku stručnu spremu.

U Belgiji, dva od četrnaest medijatora iz romske zajednice pohađali su višu školu ili fakultet, njih sedam je išlo u srednju školu, dva imaju osnovno obrazovanje, a tri nemaju nikakvu diplomu. Šest ne-romskih medijatora pohađalo je fakultet, (dva od šest medijatora ima master diplomu).

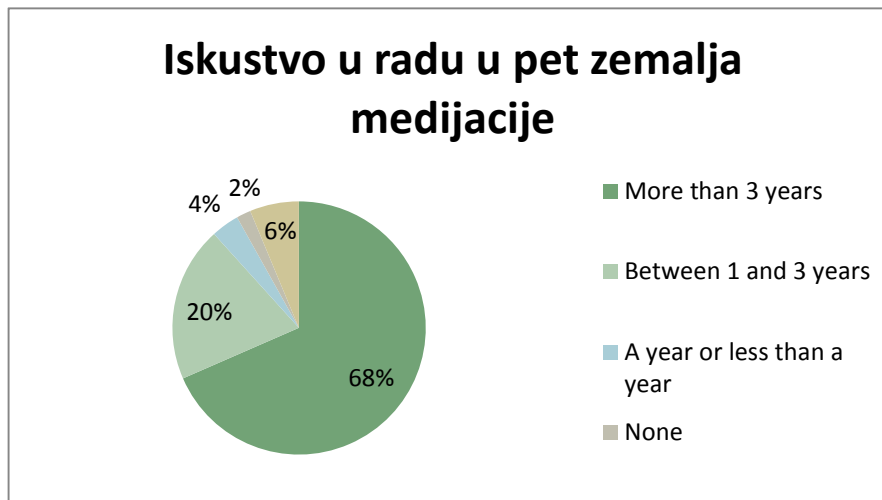
U Španiji, jedan medijator ima doktorat, a tri imaju master diplomu (uključujući jednog Roma). Pet medijatora išlo je na više studije, a troje od njih su Romi. Dva medijatora su išla u srednju školu, obojica pripadnici romske zajednice. Tri medijatora su išla u osnovnu školu. Jedan medijator iz romske zajednice je pratio kurs sociokulturološke medijacije, a tri medijatora nema diplomu.

U Rumuniji, jedan medijator iz romske zajednice ima master diplomu. Tri od dvadeset i jednog medijatora su pratila visoke studije ili su diplomirali (dva medijatora su Romi) u različitim oblastima. Petnaest njih je završilo srednju školu, a jedanaest od njih su Romi. Jedan romski medijator ima osnovno obrazovanje.

Medijatori iz Srbije su svi Romi. Deset njih je pohađalo više studije ili je diplomiralo iz različitih oblasti, od kojih većina iz ekonomije ili u obrazovanja. Dvanaest njih je išlo u srednju školu, a tri medijatora imaju osnovno obrazovanje.

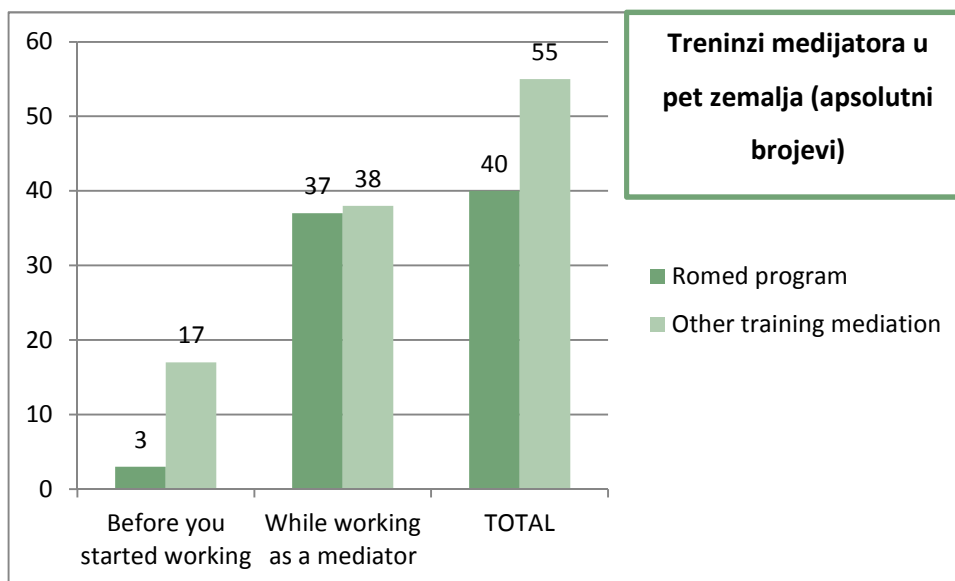
U svim zemljama, veliki deo medijatora iz romskih zajednica je stekao najmanje diplomu srednje škole. U proseku se može reći da je nivo obrazovanja među medijatorima je prilično visok. Oni koji su pohađali visoke studije su pohađali veoma različite oblasti kao što su sociologija, obrazovanje, komunikacija, lingvistika, politika, pravo, psihologija, filozofija i ekonomija. Ponekad je polje obrazovanja sasvim nevezano za interkulturalnu medijaciju: neki medijatori u Srbiji su studirali informatički inženjering, modu, hortikulturu, industrijski menadžment, itd.

## ISKUSTVO U RADU



U Italiji, Belgiji, Španiji i Srbiji, oko dve trećine anketiranih medijatora radi u oblasti medijacije više od tri godine. U Španiji, kao i u Belgiji, tri medijatora radi između jedne i tri godine. Dva medijatora u Italiji i četiri u Srbiji radi između jedne i tri godine. U Rumuniji, skoro polovina ispitanika radi u polju romske medijacije više od tri godine, a druga polovina od jedne do tri godine. U svih pet zemalja, samo jedan ispitanik po zemlji radi manje od godinu dana.

## TRENINZI: ROMED I DRUGI



U Srbiji nijedan od 25 medijatora nije učestvovao u projektu ROMED. U Italiji, samo jedan od ispitanika je učestvovao u ROMED obuci i to pre početka rada kao medijatora. Za razliku od toga, svi 21 rumunski medijatori pohađali su ROMED i tok dok su radili kao medijatori. U Belgiji, trinaest od dvadeset medijatora je učestvovalo u ROMED obuci, svi dok su radili kao medijatori. U Španiji, pet medijatora je učestvovalo u ROMED obuci, dva pre nego što su počeli da rade kao medijatori i tri u toku rada.

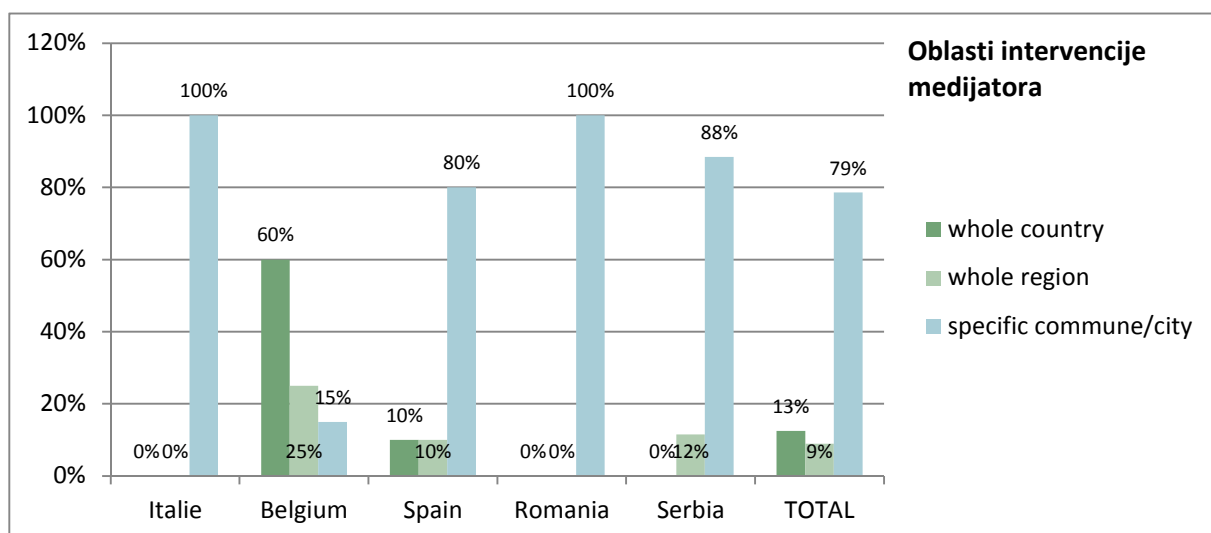
U Italiji, dvanaest medijatora je učestvovalo na drugim treninzima, uključujući tri iz romske zajednice. Osam medijatora koji su pohađali treninge su to učinili dok su već radili kao medijatori, a četiri medijatora pre nego što su se zaposlila. Jedan od njih namerava da pohađa kurseve iz interkulturalne medijacije. Šest od dvadeset belgijskih medijatora je pratilo druge vrste obuka (iz školstva, zakonskih procedura, upravljanja konfliktima, interkulturalne komunikacije, itd), od toga tri pre nego što su počeli da rade i tri u toku rada kao medijatora. Osam španskih medijatora je prisustvovalo drugim treninzima (tri koja su takođe pratila ROMED). Pet od njih je to učinilo pre nego što su počeli da rade. U Rumuniji, 14 od 21 medijatora je pratilo jedan ili više drugih treninga dok su radili: sedam njih program koji je obezbedilo Ministarstvo prosvete, dva program koji se bavi diskriminacijom, jedan u projektu PHARE, dva sa g Sarau i jedan program koji se fokusirao na komunikaciju. U Srbiji, petnaest medijatora je pohađalo druge vrste obuke: pet njih pre nego što su počeli da rade, za vreme rada deset (kurseve za asistente, kurs za koordinateure za inkluziju Roma (pitanja zdravstvene zaštite, zlostavljanja, prevencije).

Ako izgleda da je ROMED u punom zamahu u Rumuniji i Belgiji, to nije tako u tri preostale zemlje. Međutim u svim zemljama, značajan procenat medijatora je uključen u druge vrste treninga. Rumunija se ističe sa dve trećine svojih medijatora koji su pratili druge treninge, uz iskustvo stečeno u ROMED-u. Veliki broj medijatora je pohađao treninge dok je radio, što ukazuje da imaju volje za kontinuiranom edukacijom u oblasti interkulturalne medijacije. Ovu pretpostavku dodatno potvrđuju i prioritetne potrebe medijatora (vidi poglavlje 3).

## INTERKULTURALNA MEDIJACIJA

Sledeća tri poglavlja se uglavnom sastoje od sirovih podataka. Poglavlje pod nazivom "Mesto intervencije" daje široku sliku preovlađujućeg prostora rada medijatora u svih pet zemalja. U "Poljima medijacije", cilj je da dobijemo jasniju predstavu o oblastima u kojima su medijatori u pet zemalja uglavnom angažovani. Takođe pružamo informacije o proporciji medijatora koje zapošljavaju institucija i medijatora koji rade dobrovoljno. Zatim, u odeljku "Mesta zaposlenja" pokušaćemo da identifikujemo glavne izvore finansiranja i angažovanja medijatora. Konačno, ovo drugo poglavlje završava sa više analitičkim segmentom donoseći rezultate na nacionalnom nivou.

### MESTO INTERVENCIJE



U Italiji svih 25 medijatora radi u glavnom gradu (Rim), i većina njihovih intervencija se na taj način odvija u ambijentu velikog grada. U Belgiji su oblasti intervencije različiti. Medijatori rade u velikim gradovima isto koliko i u ruralnim područjima. U Španiji se takođe uočava raznolikost: osam od 20 medijatora radi u Barseloni (samo jedan radi na teritoriji celog grada, ostali rade u posebnim zajednicama), dva rade u zajednicama u gradu Ćironi i jedan u Madridu. Pored toga, šest medijatora radi u regionu Katalonije, u malim, srednjim i velikim gradovima. Jedan je zadužen za Španiju i Italiju u celini. Tri preostala medijatora rade u gradovima srednje veličine u Španiji. U Rumuniji, svih 21 medijator rade u određenoj

zajednici ili gradu. Sedam radi u velikom gradu, dva u gradovima srednje veličine, četiri u malim gradovima i osam u ruralnim područjima. U Srbiji, 22 od 25 medijatora interveniše u određenim zajednicama ili gradovima, a tri medijatora su aktivna u celoj državi. Jedanaest medijatora radi u ruralnom području, sedam u gradovima srednje veličine, sedam u malim gradovima i samo jedan medijator je aktivan u velikom gradu.

## OBLASTI MEDIJACIJE

Mnoge zemlje karakteriše interdisciplinarno vidljiva praksa medijacije. Prvo, u Italiji, svi medijatori imaju mandat od strane jedne NVO. Tri medijatora su angažovana za oblast zapošljavanja i podrške Roma u orijentaciji adekvatnog zaposlenja. Jedan radi u oblasti stanovanja i angažovan je u romskom kampu. Deset medijatora radi u u oblasti zdravstvene zaštite: njihov glavni zadatak je da posreduju između Roma i lekara, ili između Roma i sanitarne službe, sa posebnim osvrtom na decu. Drugi aspekt njihovog posla je da obezbede infodesk kako bi pružili informacije o sanitarnim ili zdravstvenim pitanjima. Devetnaest medijatora radi u oblasti obrazovanja, gde je njihova funkcija da obezbede podršku za obrazovanje romske dece i da posreduju između romskih porodica i nastavnika ili škole kao institucije. Mnogo puta, medijatori napominju da je njihov posao i da podrže obrazovanje kako u školi i van nje. Neki od njih rade u specifičnim projektima školovanja za romsku decu.

Među našim belgijskim ispitanicima, sedam medijatora radi u oblasti zapošljavanja, njih četvorica su angažovana od strane neke institucije, a tri medijatora kako prirodni medijatori. Njihovi zadaci se uglavnom sastoje u pomaganju romskih porodica ili pojedinaca u pronalaženju posla, podrazumeva pružanje informacija o slobodnim radnim mestima, objašnjavanje administrativne procedure, pomoć u pisanju CV-a, pronalaženje i pohađanje obuke za posao, učestvovanje u ostvarivanju prvih kontakata sa poslodavcima, itd. Trinaest medijatora je aktivno u oblasti stanovanja. Sedam od njih je angažovano od strane institucija, a ostali su volonteri / prirodni medijatori. Oni pomažu u potrazi za smeštajem Roma i uspostavljanju kontakata sa stanodavcima. Oni takođe pomažu u administrativnim postupcima za dobijanje finansijske pomoći za stanovanje. Za migrante, medijatori pomažu u procedurama za privremeni boravak i smeštaj u karavanu. Sedam medijatora radi u oblasti zdravstva, pet je angažovano od strane institucija i dva su volonteri / prirodni medijatori.

Dvanaest medijatora je uključeno u oblast obrazovanja, od kojih je devet angažovano od strane institucija, a tri su volonteri / prirodni medijatori. Oni informišu, promovišu i prate proces obrazovanja. Jedan medijator je posvećen podršci obrazovanju za decu iz putujućih zajednica.

U Španiji, šest od 20 medijatora koji su odgovorili na naša pitanja radi u oblasti zapošljavanja i pomaže Romima oko pronalaska posla ili obuke. Njih pet je angažovano od strane institucija, jedan je volonter. Šest medijatora je uključeno u oblast stanovanja, od kojih je pet angažovano od strane institucija. Medijacija u oblasti stanovanja obuhvata povezivanje Roma sa uslugama i institucija vezanim za stanovanje, ali i upravljanje konfliktima rešavajući ih u naseljima i u zajednicama. Pet medijatora je aktivno u oblasti zdravstva, od kojih je četiri medijatora angažovano od strane institucija. Njihov posao se sastoji uglavnom od posredovanja u bolnicama i zdravstvenim ustanovama, ali i preventivni rad kroz identifikovanje važnih pitanja i kao i rad sa zavisnicima. Jedan medijator radi kao volonter u svim oblastima. Petnaest medijatora radi u oblasti obrazovanja, uključujući pet dobrovoljaca. Uglavnom posreduju između romskih porodica i škola, bilo kroz roditeljske sastanke ili pomažući romskoj deci u izradi domaćih zadataka. Medijatori takođe pokušavaju da poboljšaju prisustvo romske dece u školama, da umanje broj dece koja napuštaju školovanje i da se bave pitanjima i problemima na koje se nailazi u procesu obrazovanja. Jedan od njih je nastavnik u srednjoj školi: on je i sam Rom i predaje o socijalnom uključivanju romske kulture. Deset medijatora radi interdisciplinarno (tri kao volonteri, sedam je angažovano od strane institucija): nadalje, posreduju između romskih porodica i raznih usluga, oni podržavaju porodice u pokušaju da reše probleme u različitim oblastima. Oni se takođe bave rodnim pitanjima i aktivnostima kulturne promocije i socijalne participacije.

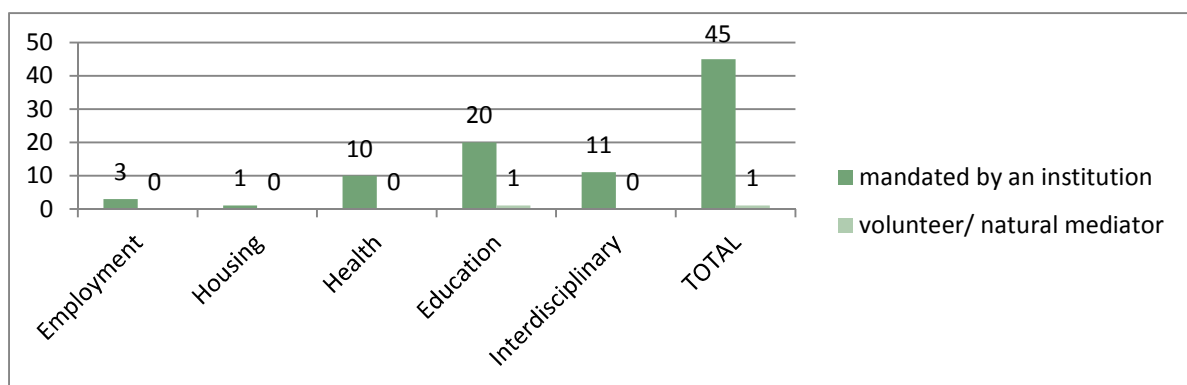
O našim ispitanicima u Rumuniji nemamo mnogo informacija u ovom pogledu. Znamo da 21 medijator radi u oblasti obrazovanja. Svi su rekli da rade u "drugoj vrsti organizacije", odnosno ne u javnoj upravi.

U Srbiji, 19 od 25 posrednika radi u oblasti zapošljavanja. Šesnaest njih je angažovano od strane institucija, tri kao volonteri / prirodni medijatori. Osamnaest medijatora radi u

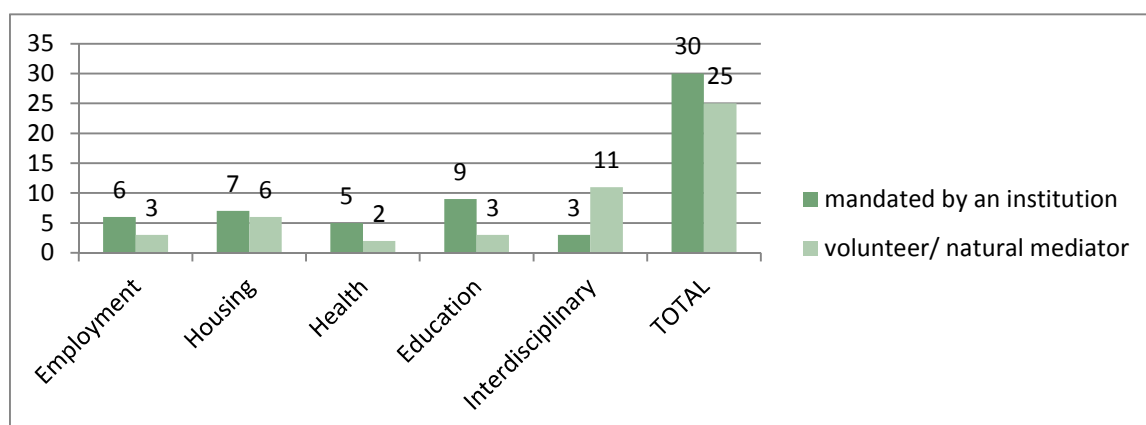


oblasti stanovanja, petnaest je angažovano od strane neke institucije, tri medijatora rade kao dobrovoljci / prirodni volonteri. Oni pomažu u legalizaciji objekata i u izgradnju romskih naselja. Šesnaest medijatori je aktivno u polju zdravstva, od kojih je 15 angažovano od strane institucija. Devetnaest medijatora radi u oblasti obrazovanja, 16 njih je angažovano od strane institucija, a tri medijatora su prirodni / volonteri posrednici. Dvanaest medijatora radi u interdisciplinarnim poljima, njih osam je angažovano od strane neke institucije, a njih četvorica su prirodni medijatori.

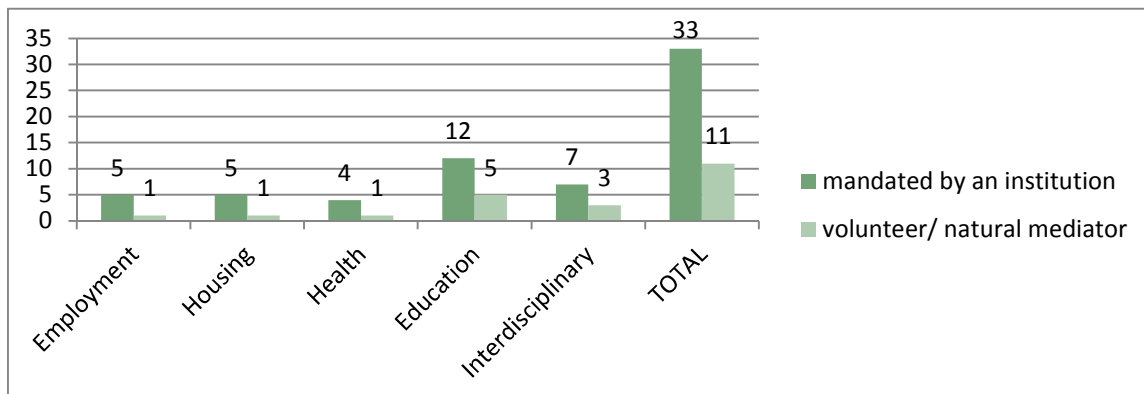
## ITALIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI)



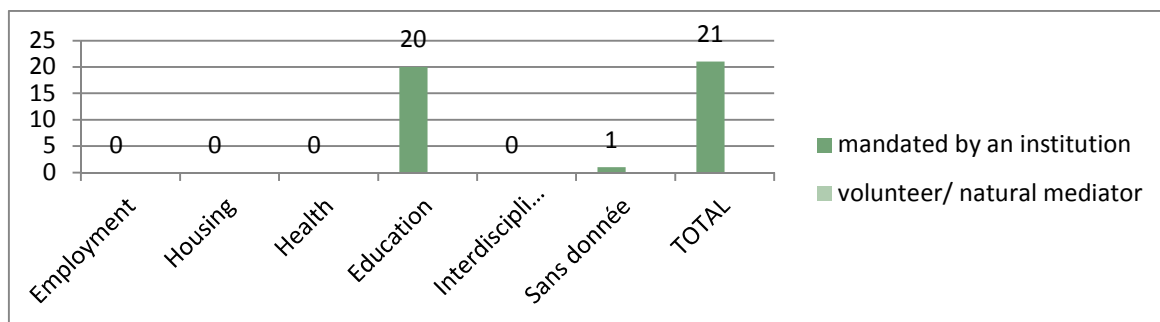
## BELGIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI)



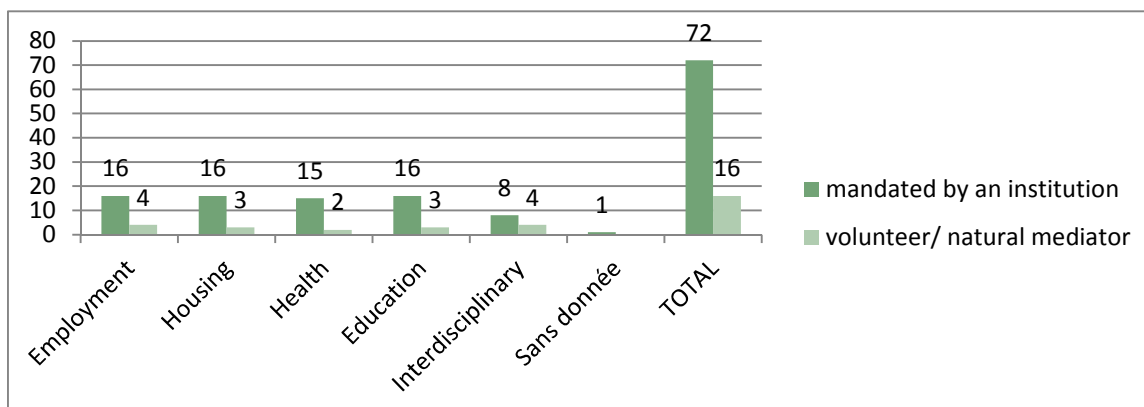
ŠPANIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI)



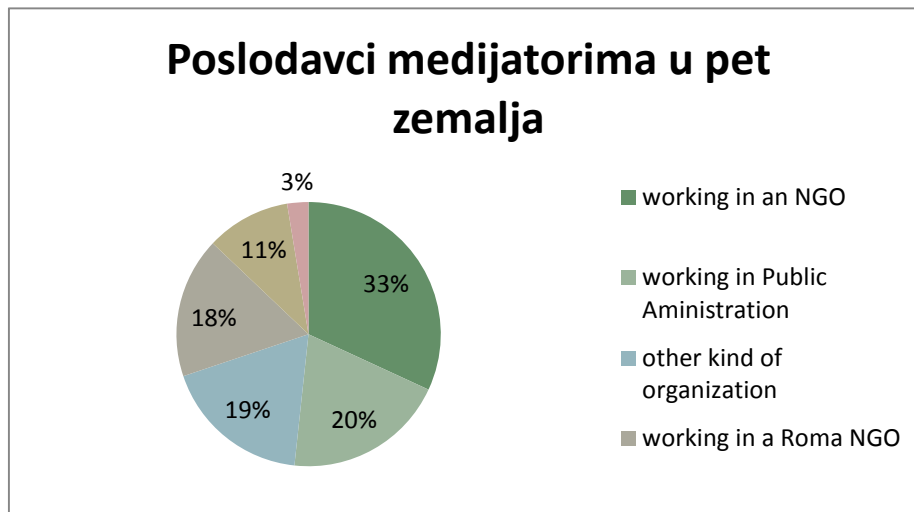
RUMUNIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI)



SRBIJA: OBLASTI INTERVENCIJA (APSOLUTNI BROJEVI)



## POSLODAVCI



U Italiji, od 25 romska medijatora 23 su angažovana od strane jedne NVO „Arči Solidarieta Onlus“. Oni su angažovani od strane ove organizacije kako bi se bavili medijacijom sa Romima, ali i drugim zadacima. Jedan od dva preostala medijatora radi kao volonter za ovu organizaciju, a drugi je nezaposlen.

U Belgiji, devet medijatora radi u NVO, jedan je zaposlen u romskoj nevladinoj organizaciji (Sinti, Rom et Gens du Voyage), a sedam njih je nezaposleno. Sedam medijatora je posvećena isključivo romskoj medijaciji, jedanaest romskoj medijaciji i drugim zadacima, a njih sedam su povremeno angažovani.

U Španiji, pet medijatora radi u državnoj upravi, njih dvanaest u romskim nevladinim organizacijama (uključujući šest u Fundacio Privada Pere Closa, i tri u Fundacion Secretariado Gitano). Samo jedan radi u ne-romskoj nevladinoj organizaciji. Sedamnaest od dvadeset medijatora je zaposleno: devet njih se bavi romskom medijacijom, uz druge poslove, njih sedam je angažovano povremeno, i jedan se bavi isključivo romskom medijacijom. Njih sedam je angažovano od strane institucija, najveći deo vremena u različitim oblastima.

Što se tiče Rumunije, 18 od 20 medijatora je trenutno zaposleno, a 14 njih je isključivo posvećeno romskoj medijaciji. Preostali medijatori se neretko bave i drugim zadacima. Svi medijatori su zaposleni u oblasti obrazovanja. Njih 15 radi u školskom sistemu, od kojih njih petoro u NVO u okviru obrazovnih projekata. Tri medijatora radi u školskom

inspektoratu i dva medijatora u regionalnom resursnom centru. Nijedan medijator nije istakao da sebe smatra prirodnim medijatorom: svi su angažovani od strane neke institucije.

U Srbiji, 17 od 25 medijatora radi u javnoj upravi: pet u gradskoj upravi, sedam u lokalnoj administraciji kao koordinator za inkluziju Roma ili romska pitanja, jedan u domu zdravlja i dva kao asistenti u nastavi. Sedam medijatora radi u romskim nevladinim organizacijama (četvorica su takođe i u javnoj upravi) i dva u drugim nevladinim organizacijama. Što se tiče njihovog zapošljavanja, njih sedam je isključivo posvećeno romskoj medijaciji, a njih deset pored romske medijacije radi i druge poslove, njih četvoro je angažovano povremeno sa privremenim ugovorima, a jedan dobrovoljno radi u javnoj upravi. Njih sedam rade kao volonteri u romskim nevladinim organizacijama i tri u drugim nevladinim organizacijama.

## ANALITIČKE NAPOMENE

### INTERDISCIPLINARNOST

Može se reći da u Italiji, Belgiji, Španiji i Srbiji, postoji jak naglasak na interdisciplinarnosti: većina medijatora se ne drži samo jedne oblasti delovanja. Samo odgovori ispitanika u Rumuniji ne ukazuju na sličan trend interdisciplinarnosti, jer svi medijatori rade u oblasti obrazovanja. U preostale četiri zemlje, oko polovina medijatora tvrdi da radi na interdisciplinarnoj medijaciji. Osnovni princip ove interdisciplinarnosti je da medijatori pokušavaju da reše probleme u različitim oblastima. U sve četiri zemlje, naši ispitanici navode da oni pomažu Romima u posredovanju sa raznim službama i ustanovama (na primer socijalnim, zdravstvenim, obrazovanim i drugim institucijama). U Belgiji, na primer, medijatori daju i smernice za administrativne procedure u zavisnosti od zahteva klijenata. Pružaju informacije i usluge koje se tiču romske populacije. Takođe organizuju kulturne projekte kako bi se borili protiv predrasuda.

### SPECIFIČAN FOKUS

Medijatori u Rumuniji pokazuju evidentan fokus na školovanje romske dece jer svi rade u toj oblasti. Međutim, mora se reći da odgovori svih ostalih ispitanika u preostale četiri

zemlje takođe stavljaju jasan naglasak na obrazovanje. Ispitanici iz Italije stavljaju određeni akcenat na zdravstvo. Medijatori iz Belgije veliki deo napora ulažu u oblast stanovanja, jer se romska medijacija često proteže in na putujuće zajednice.

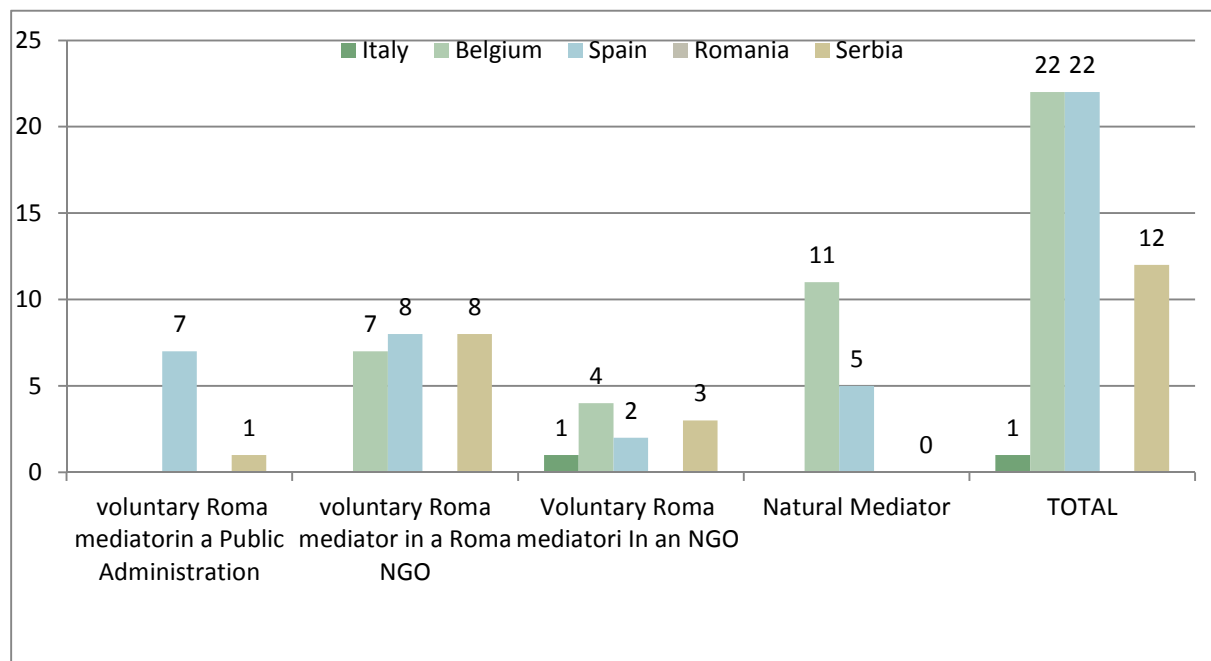
#### PRIRODNI MEDIJATORI / MEDIJATORI VOLONTERI

U većini oblasti u Španiji i Srbiji, broj medijatora koji su angažovani od strane neke institucije je između 70% i 80% po oblasti, ostali su volonteri / prirodni medijatori. Izuzetak za Španiju je oblast obrazovanja, gde broj volontera dostiže jednu trećinu medijatora. To je više nego u Belgiji, gde u određenim oblastima kao što su zapošljavanje ili stanovanje, postoji gotovo isto toliko volontera koliko i medijatora angažovanih od strane institucija. U Belgiji, četiri medijatora od 20 rade kao volonteri u nevladinim organizacijama, a sedam medijatora rade kao volonteri u romskim nevladinim organizacijama. U Italiji, svi medijatori su angažovani od strane institucija, a samo jedan ispitanik je izjavio da radi dobrovoljno. Nemamo informacije o broju volontera u Rumuniji.

Iz odgovora svih medijatora koji su se identifikovali kao "prirodni" medijatori se može zaključiti da nisu u svi pripadnici romske zajednice. Jedanaest od 20 belgijskih medijatora sebe vidi kao "prirodnog medijatora" i svi oni dolaze iz romske zajednice. U Španiji, pet medijatora sebe smatra prirodnim medijatorima, od kojih su trojica pripadnici romske zajednice. U Srbiji, sedam medijatora koji sebe smatraju "prirodnim", pripadnici su romske zajednice.

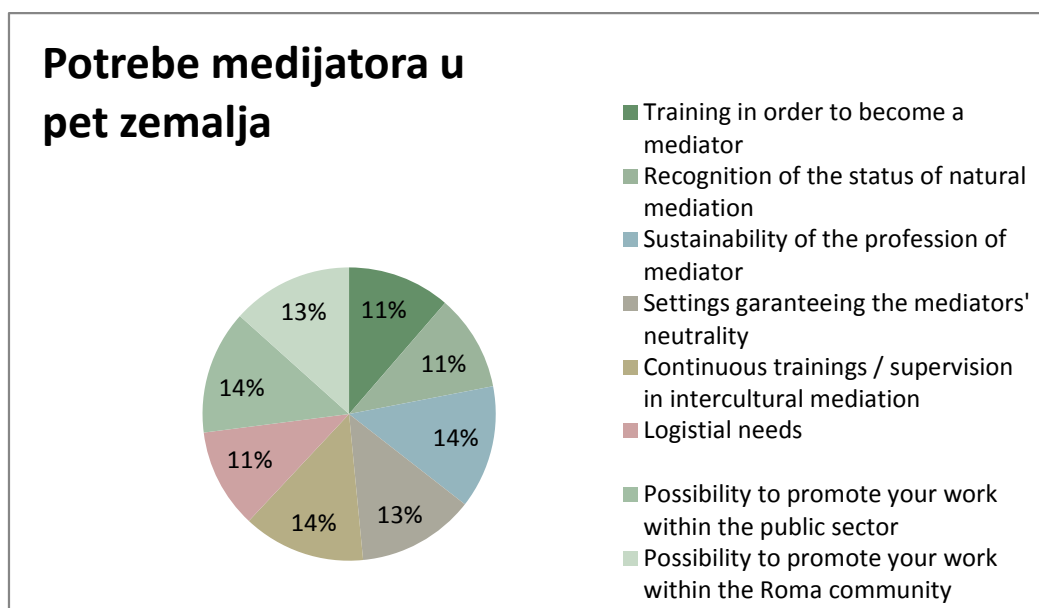
Nadalje, volontiranje ne znači da ta osoba pored svojih zaduženja nije i medijator: ove funkcije se međusobno ne isključuju! Mnogo puta, volonteri rade u drugoj oblasti medijacije jer su angažovani od strane neke javne ustanove. Na primer, među španskim ispitanicima: od 17 zaposlenih, šest radi kao volonteri u javnoj upravi (Gradskom veću, Univerzitetu, itd) i osam volontera radi u romskim nevladinim organizacijama (četiri volontera u oba slučaja).

**VOLONTERI/PRIRODNI MEDIJATORI (APSOLUTNI BROJEVI)**



**POTREBE MEDIJATORA**

Tražili smo od 111 medijatora da ocene svoje potrebe kao medijatora na skali od 1 do 4 sa ambicijom da otkrijemo šta su, po njima, najhitnije i najvažnije potrebe koje treba ispuniti. Na taj način mogli bismo otkriti koje potrebe su prioritete.



Za bolju vizuelnu prezentaciju priložili smo grafički i procentualni prikaz u prilogu.

U Italiji je potrebi za kontinuiranom obukom i nadzorom u oblasti interkulturalne medijacije dat najviši značaj i blisko je praćen sa mogućnošću promocije medijacije u javnom sektoru. Javna promocija se pojavljuje kao dominantna potreba i u Belgiji i Srbiji. Naši ispitanici iz Belgije takođe naglašavaju potrebu za poboljšanjem održivosti medijacije kao profesije, kao i potrebu za obukom budućih medijatora. U Španiji i u Srbiji naši ispitanici su dali prednost garantovanju priznavanja statusa prirodnog medijatora. Ispitanici iz Španije takođe skreću pažnju na potrebu osiguravanjem neutralnosti medijatora, i mogućnosti da promovišu svoj rad u javnom sektoru. Medijatori iz Rumunije najveći značaj daju održivosti profesije posrednika.

Mora se reći da su ispitanici sve potrebe ocenjivali sa relativno viskom ocenama „3“ i „4“ i to u svim oblastima, te je njihova prioritarnost slične značajnosti u svim zemljama, sa nekoliko izuzetaka u Rumuniji. Na primer, potrebi za postojanjem obuke za medijatore je dat centralni značaj u svim zemljama osim u Rumuniji, gde je svaki medijator ovu potrebu ocenio sa najnižim stepenom značaja. Međutim, rumunski medijatori dele mišljenje svojih kolega iz drugih država kada je u pitanju značaj kontinuirane obuke i nadzora u oblasti medijacije. Zvanično priznavanje statusa prirodnog medijatora se takođe visoko kotira u svim zemljama osim u Rumuniji, ali se to može objasniti činjenicom da se u Rumuniji već prepoznaje status prirodnog medijatora. Medijatori iz Rumunije su logističke potrebe ocenili sa najmanjim stepenom značaja. Međutim, treba imati u vidu da medijatori iz Italije, Belgije i Španije nisu dali veliki značaj nedostatku logističkog materijala. U Srbiji je nasuprot tome, ova potreba druga najvažnija od svih ispitivanih potreba.

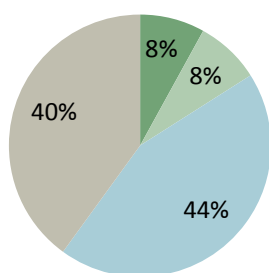
Jedan zajednička tačka među zemljama jeste da je promocija medijacije u javnom sektoru dobila najviši stepena značajnosti. Ona otkriva opšti nedostatak saradnje između medijatora i institucija uzrokovanih nedovoljnim priznanjem usluga medijatora u javnom sektoru. Jedan medijator u Španiji je insistirao na značaju organizovanja razmene iskustava sa drugim medijatorima, ali i sa raznim regionalnim i nacionalnim predstavnicima institucija koje se bave romskim zajednicama.

## PRILOG: GRAFIČKI I PROCENTUALNI PRIKAZ

### TRENING KAKO BI POSTALI MEDIJATORI

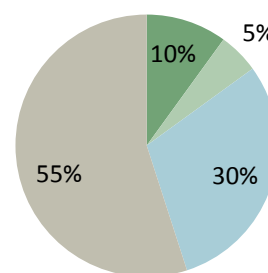
#### ITALY. Training in order to become a mediator

■ least significant ■ less significant  
■ more significant ■ most significant



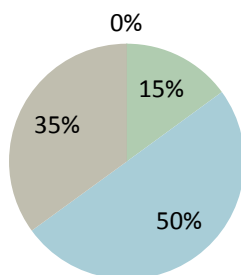
#### BELGIUM. Training in order to become a mediator

■ least significant ■ less significant  
■ more significant ■ most significant



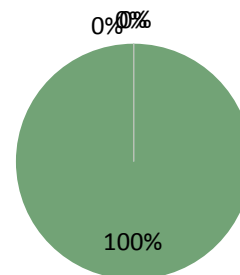
#### SPAIN. Training in order to become a mediator

■ least significant ■ less significant  
■ more significant ■ most significant



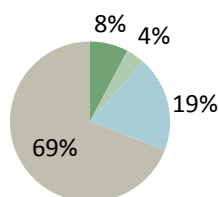
#### ROMANIA. Training in order to become a mediator

■ least significant ■ less significant  
■ more significant ■ most significant



#### SERBIA. Training in order to become a mediator

■ least significant ■ less significant  
■ more significant ■ most significant

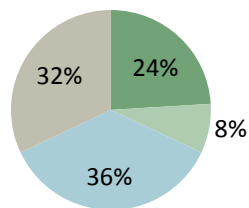




PREPOZNAVANJE STATUSA MEDIJATORA

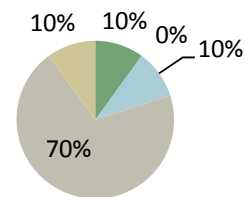
**ITALY. Recognition of the status of natural mediation**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant



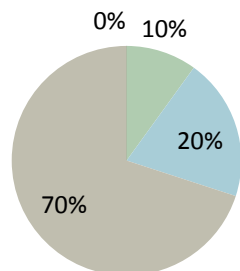
**BELGIUM. Recognition of the status of natural mediation**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant
- Sans donnée



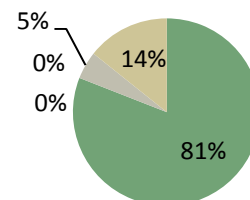
**SPAIN. Recognition of the status of natural mediation**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant



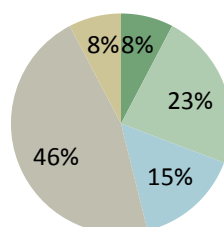
**ROMANIA. Recognition of the status of natural mediation**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant
- Sans donnée



**SERBIA. Recognition of the status of natural mediation**

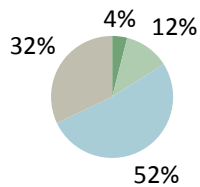
- least significant
- less significant
- more significant
- most significant
- Sans donnée



ODRŽIVOST MEDIJACIJE KAO PROFESIJE

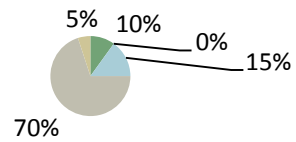
**ITALY. Sustainability of the profession of mediator**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant



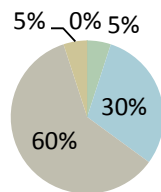
**BELGIUM. Sustainability of the profession of mediator**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant
- Sans donnée



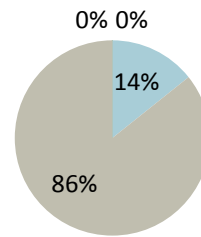
**SPAIN. Sustainability of the profession of mediator**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant
- Sans donnée



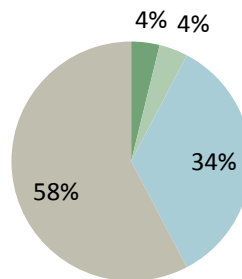
**ROMANIA. Sustainability of the profession of mediator**

- least significant
- less significant
- more significant
- most significant

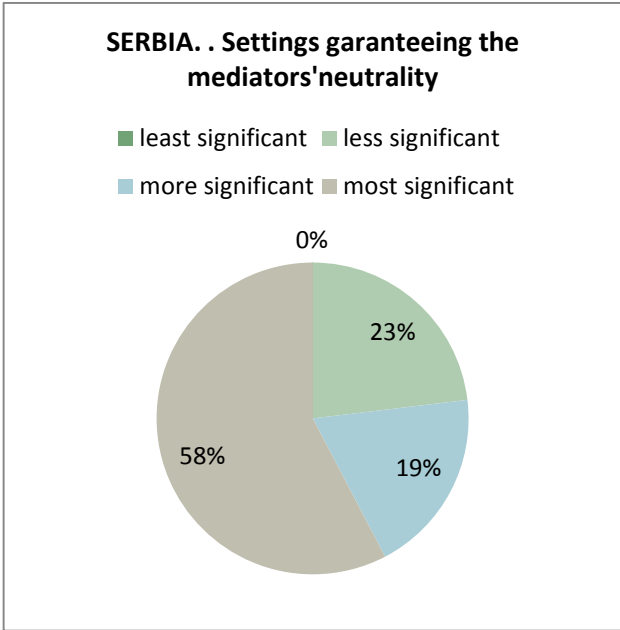
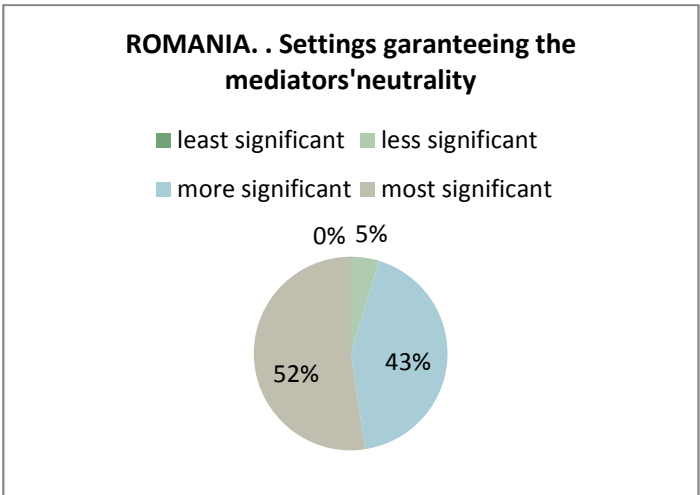
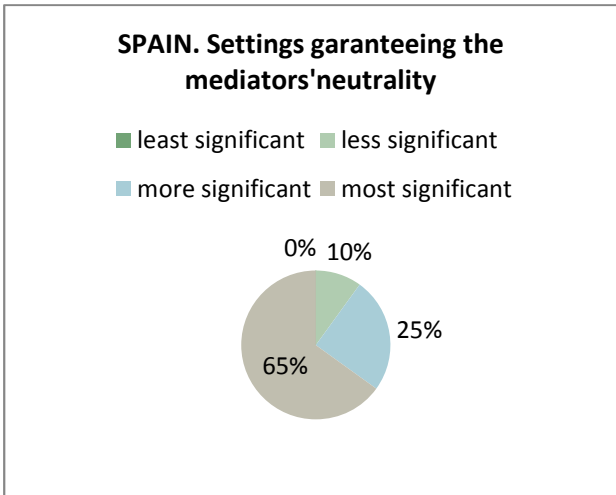
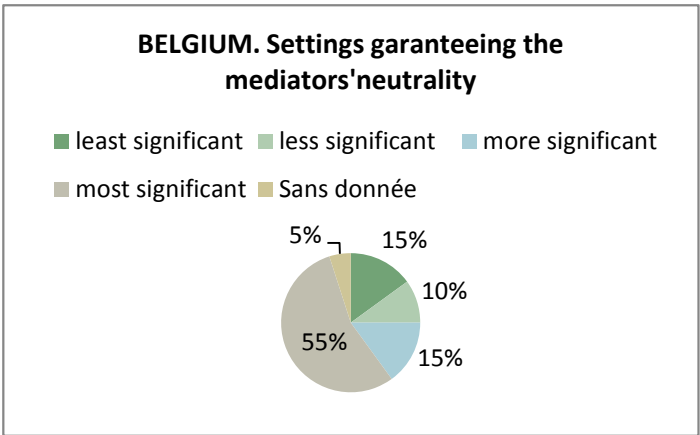
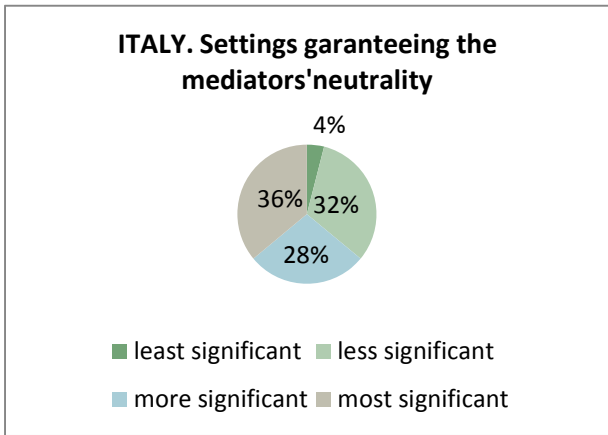


**SERBIA. Sustainability of the profession of mediator**

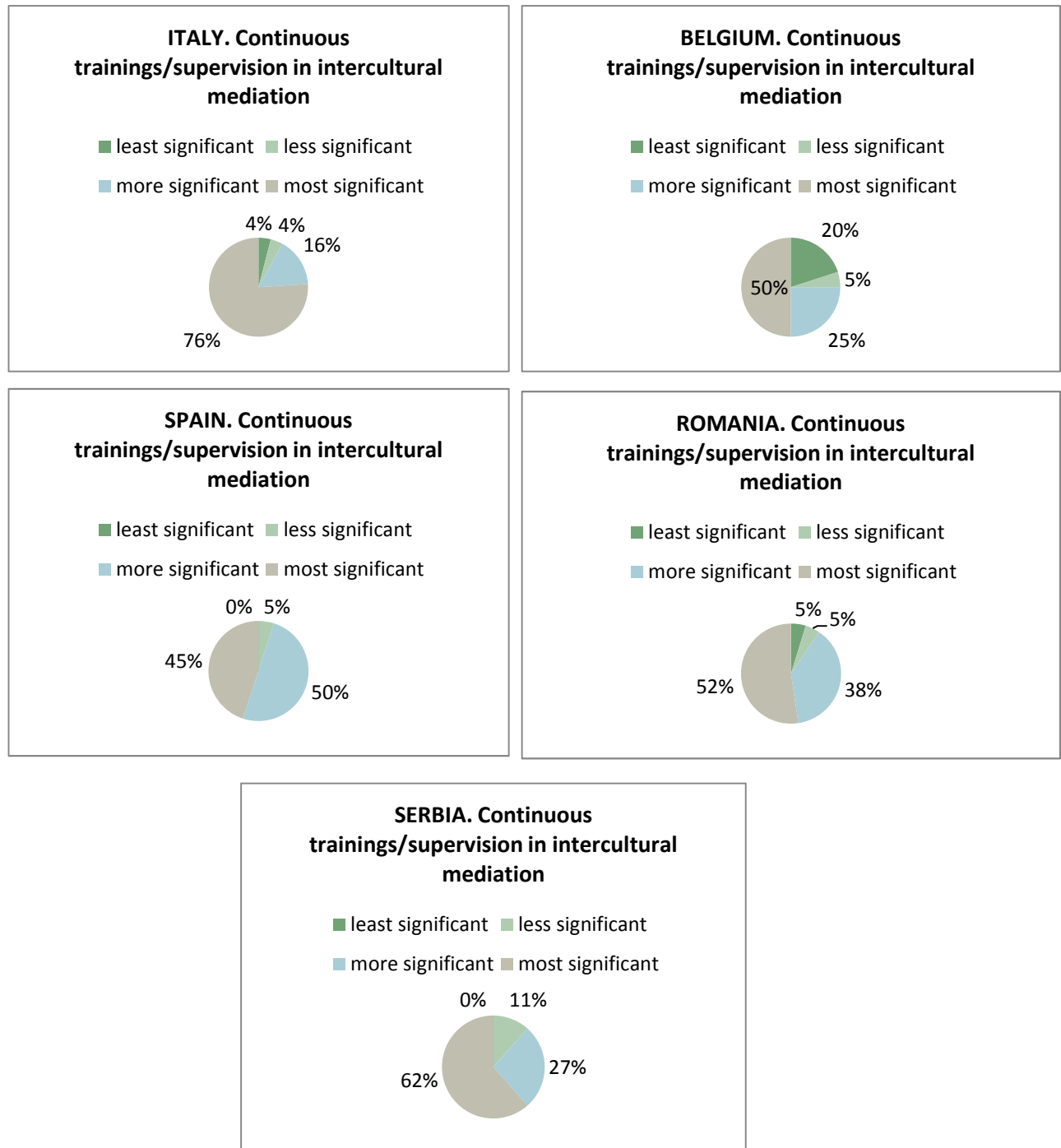
- least significant
- less significant
- more significant
- most significant



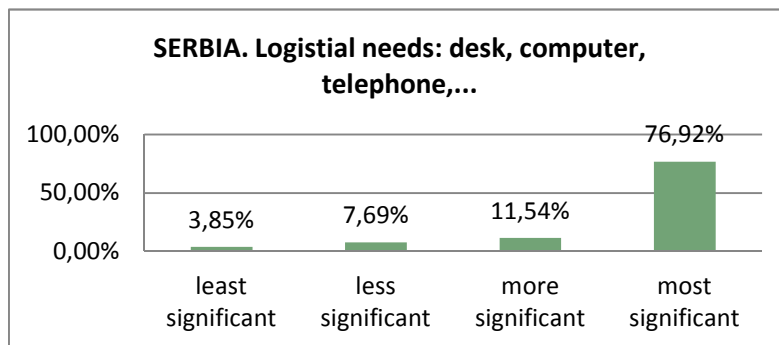
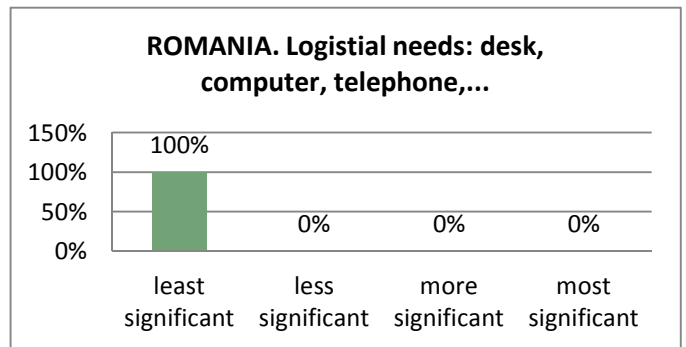
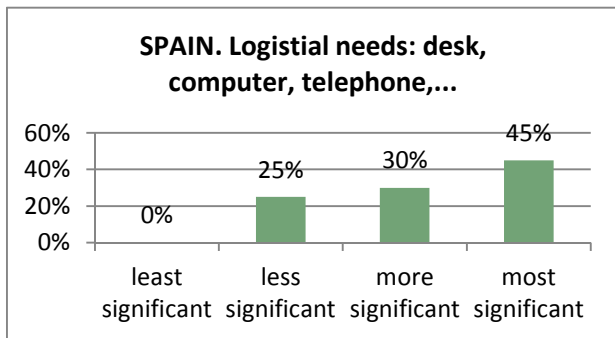
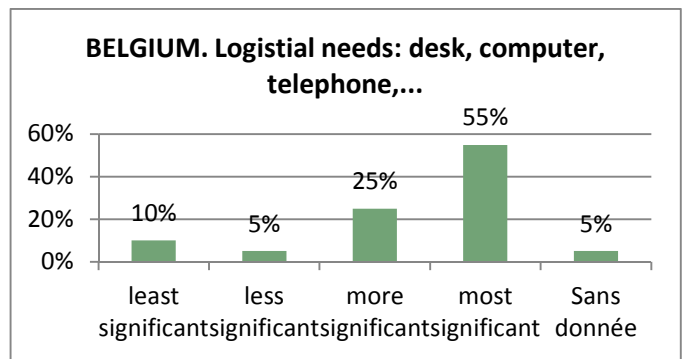
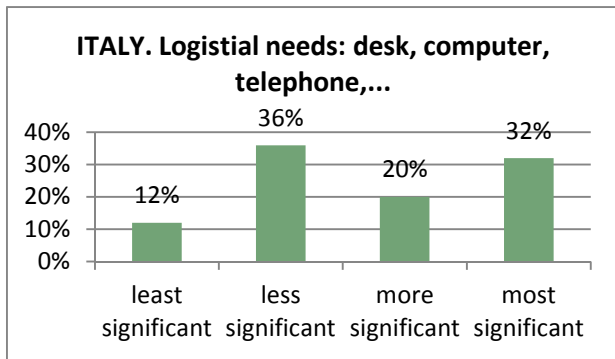
GARANTOVANJE NEUTRALNOSTI MEDIJATORA



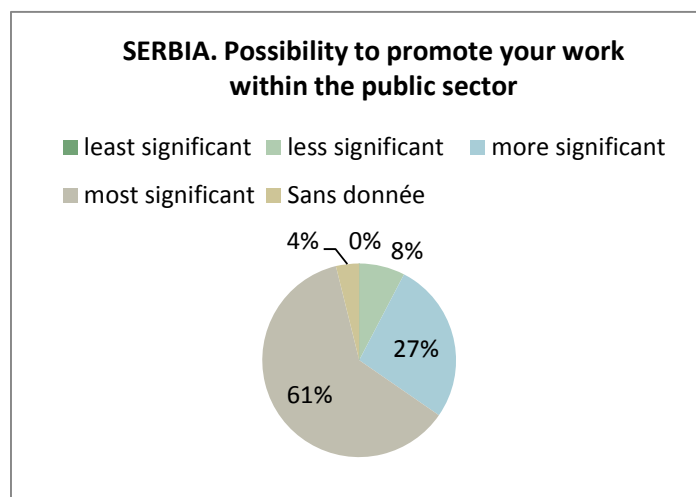
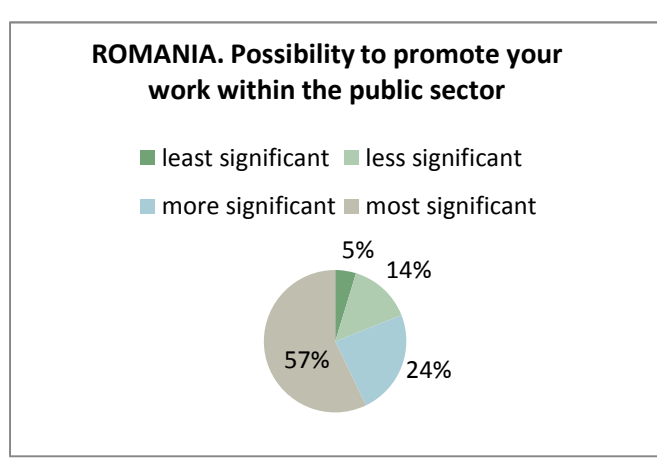
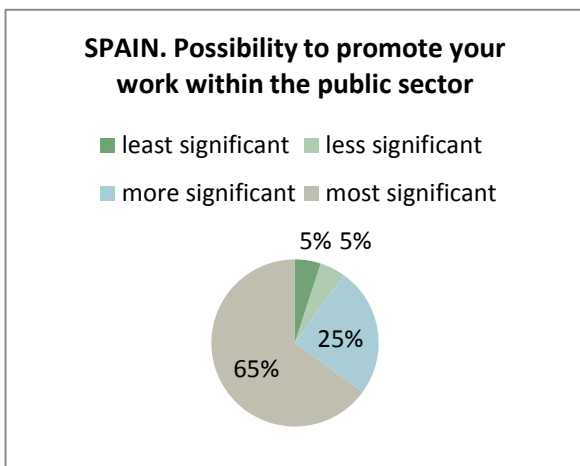
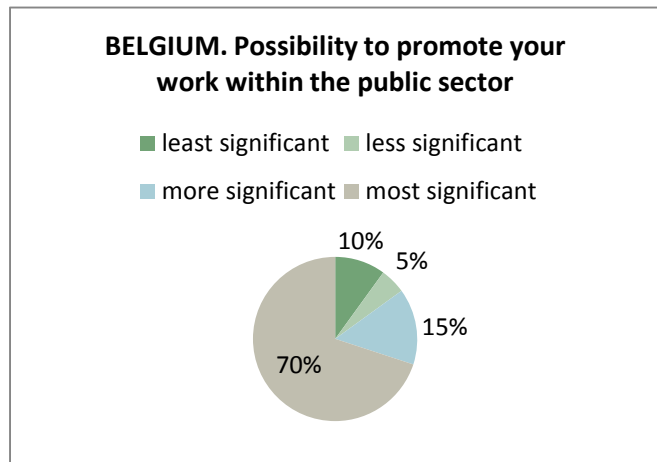
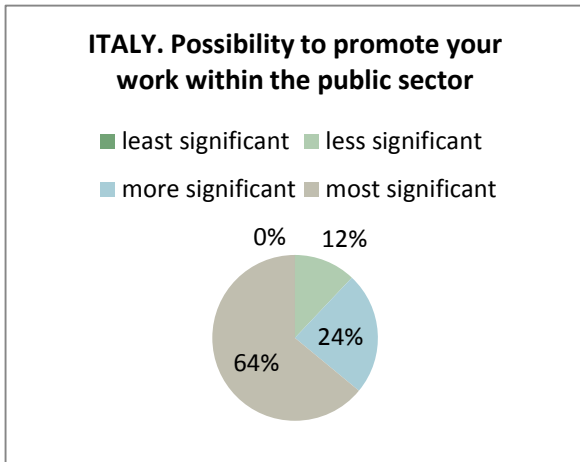
KONTINUIRANA OBUKA / SUPERVIZIJA U INTERKULTURALNOJ MEDIAJCII



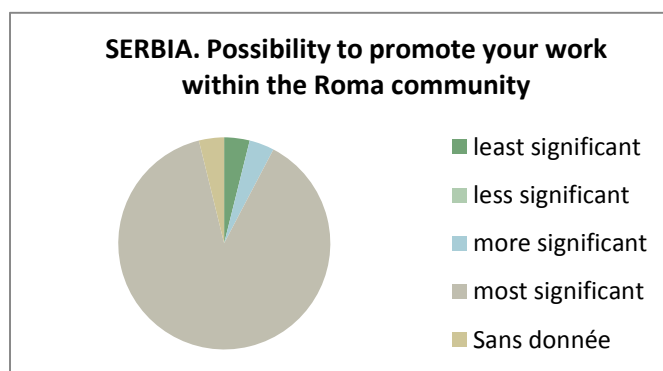
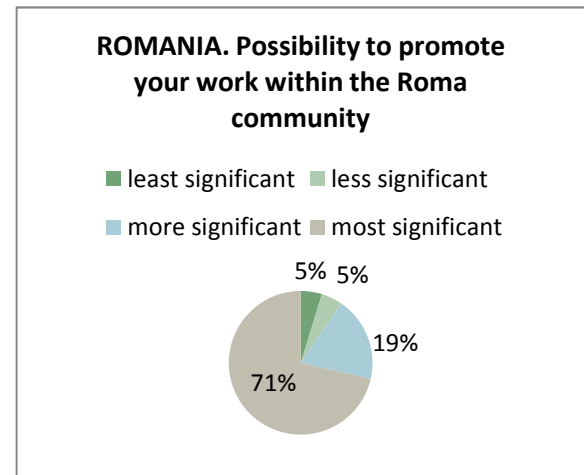
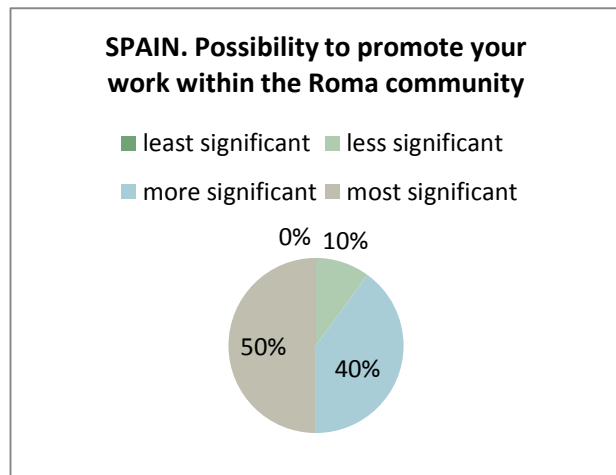
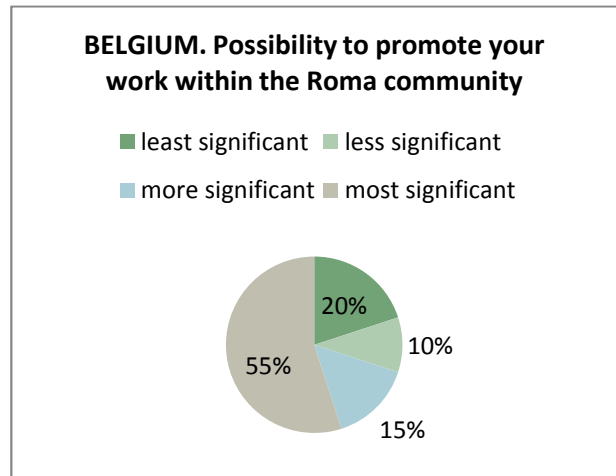
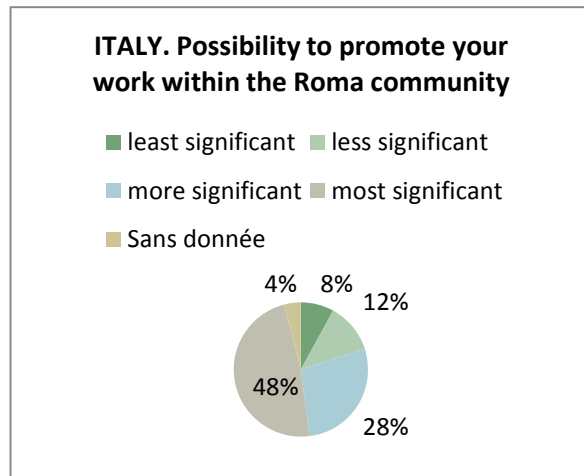
LOGISTIČKE POTREBE



MOGUĆNOST PROMOVISANJA VAŠEG RADA U JAVNOM SEKTORU



MOGUĆNOST PROMOVISANJA VAŠEG RADA U ROMSKOJ ZAJEDNICA



## DRUGE POTREBE

- Novac
- Više prirodnih medijatora
- Više uticaja u javnom sektoru
- Sertifikovanje medijacije kao profesije
- Neophodno je više fleksibilnosti javne uprave i više podrške romskoj zajednici
- Izuzetna je važnost radnih sastanaka sa predstavnicima različitih institucija na regionalnom i nacionalnom nivou. Razgovarati o problemima sa kojima se suočavaju ljudi koji se bave problemima sa kojima se suočava romska zajednica.
- Jačanje kapaciteta koordinatora, medijatora putem seminara, treninga i sl ..

Radni sastanci sa temom o značaju uključivanja / zapošljavanja / angažmana mladih i obrazovanih Roma u državnim institucijama. Sastanci na temu razmene iskustava, dobre prakse, upoznavanje sa raznim međunarodnim i domaćim projektima koje su kreirale ustanove i NVO, koje se odnose na osnaživanje Roma.